

Höskolan
Kristianstad

Analys av modellerna för kompensation i Helsingborgs och Lomma kommun

Delrapport 4:1 från forskningsprojektet
Ekologisk kompensation som styrmedel
– ett kommunperspektiv (MuniComp)

Elsie Kjeller, K. Ingemar Jönsson
Höskolan Kristianstad

Frida Franzén
Tyréns AB

SEPTEMBER 2021

I samarbete med

Ekologisk compensation som styrmedel – ett kommunperspektiv (MuniComp)

2018 – 2021

MuniComp var ett inter- och transdisciplinärt forskningsprojekt med syfte att undersöka kommunernas tillämpning av ekologisk compensation i fysisk planering och beslut om användning av mark och vatten. Projektet finansierades av Naturvårdsverket, inom ramen för en större satsning på forskning som ska ge mer kunskap om hur ekologisk compensation kan användas som styrmedel i miljömålsarbetet.

Från projektet har följande rapporter publicerats, tillgängliga på projektets webbsida www.hkr.se/municomp:

Slutrapport:

Jönsson, K.I., Hasselström, L., Bengtsson, F., Björn, H., Cole, S., Doherty, H., Franzén, F., Kjeller, E., Lidfalk, S., Lindblom, E., Mellin, A., Pettersson, I., Söderqvist, T. 2021. Ekologisk compensation som styrmedel i kommunal planering. Naturvårdsverket, Rapport 8992.

Delrapporter:¹

Pettersson, I., Lidfalk, S., Mellin, A. 2021. Ekologisk compensation som styrmedel i kommunal planering. Delrapport 1 från forskningsprojektet Ekologisk compensation som styrmedel – ett kommunperspektiv (MuniComp). Kristianstad University Press, Kristianstad.

Hasselström, L., Cole, S. 2021. Allmänhetens inställning till ekologisk compensation – Resultat av en enkätundersökning i Skåne. Delrapport 2 från forskningsprojektet Ekologisk compensation som styrmedel – ett kommunperspektiv (MuniComp). Kristianstad University Press, Kristianstad.

Mellin, A., Lindblom, E., Doherty, H. 2021. Tillämpning av skadelindringshierarkin i svensk kommunal planering. Delrapport 3 från forskningsprojektet Ekologisk compensation som styrmedel – ett kommunperspektiv (MuniComp). Kristianstad University Press, Kristianstad.

Kjeller, E., Jönsson, K.I., Franzén, F. 2021. Analys av modellerna för compensation i Helsingborgs och Lomma kommun. Delrapport 4:1 från forskningsprojektet Ekologisk compensation som styrmedel – ett kommunperspektiv (MuniComp). Kristianstad University Press, Kristianstad.

Kjeller, E., Jönsson, K.I. 2021. Analys av kompensationsfall i Helsingborgs och Lomma kommun. Delrapport 4:2 från forskningsprojektet Ekologisk compensation som styrmedel – ett kommunperspektiv (MuniComp). Kristianstad University Press, Kristianstad.

Söderqvist, T. 2021. Kommuners beräkningsmodeller för ekologisk compensation. Delrapport 4:3 från forskningsprojektet Ekologisk compensation som styrmedel – ett kommunperspektiv (MuniComp). Kristianstad University Press, Kristianstad.

Kristianstad University Press

ISBN: 978-91-87973-68-0

© Elsie Kjeller, K. Ingemar Jönsson och Frida Franzén.

¹ Referensskrivningen av delrapporterna ändrad i förhållande till ursprunglig rapport 2022-09-05.

Innehåll

1. INLEDNING	3
2. METOD	4
2.1. Aspekter för utvärdering	4
2.2. Datainsamling	5
3. RESULTAT	6
3.1. Balanseringsprincipen i Helsingborgs kommun	6
3.1.1. Motiv, drivkrafter och mål.....	6
3.1.2. Process och arbetssätt	7
3.1.3. Utformning av ekologisk kompensation.....	9
3.1.4. Erfarenheter och lärdomar.....	12
3.2. Miljökompensation i Lomma kommun	14
3.2.1. Motiv, drivkrafter och mål.....	14
3.2.2. Process och arbetssätt	15
3.2.3. Utformningen av ekologisk kompensation.....	19
3.2.4. Erfarenheter och lärdomar.....	21
3.3. Modellerna i BBOP's principer	23
3.3.1. Om BBOP och principerna.....	23
3.3.2. Jämförelse mellan principer och kommunernas kompensationsmodeller och arbetssätt.....	23
4. DISKUSSION OCH SLUTSATSER	38
4.1. Liknande förutsättningar och betydande skillnader	38
4.1.1. Olika tillämpningar av balanseringsprincipen.....	38
4.1.2. Olika bedömningsgrunder för påverkan och utformning av kompensation.....	39
4.1.3. Olika rutiner för genomförande och uppföljning av kompensation.....	40
4.1.4. Fördelning av ansvar, skyldigheter och kostnader.....	41
4.1.5. Politisk medvetenhet och allmänhetens deltagande	42
4.2. Jämförbarhet mellan BBOP's principer och kommunala kompensationsmodeller	43
5. KÄLLFÖRTECKNING	44

6. BILAGOR

47

1. Inledning

Inom ramen för forskningsprojektet MuniComps analys av kommunernas tillämpning av ekologisk kompensation i samhällsplaneringen analyserades kompensationsmodellerna i Helsingborgs och Lommas kommun. Båda kommuner bygger sina modeller på balanseringsprincipen från Tyskland som introducerades till Sverige under 1990-talet (Skärbäck, 1997). Balanseringsprincipen innehåller en skadelindringshierarki med fyra steg som innebär att negativ påverkan på naturvärden till följd av exploatering i första hand ska undvikas och i andra hand minimeras. Kan påverkan inte undvikas eller minimeras så ska värdena kompenseras antingen genom utjämning eller ersättning. Utjämning betyder att kompensation görs inom planområdet med ett liknande värde. Ersättning betyder att kompensation antingen görs med ett annat värde och/eller med samma värde på annan plats än planområdet. Till skillnad från Sverige finns det i Tyskland ett striktare lagstöd för att kräva kompensationsåtgärder av privat exploatör även för skador på vardagslandskapet i byggprojekt. I den tyska balanseringsprincipen ingår även krav på att det är exploatören som ska ansvara för kompensationsutredning och genomförande. Grundtanken är att den som tar av naturvärdena är den som ska ge tillbaka, och möjligheten att ”köpa sig fri” ska vara begränsad (Skärbäck, 1997).

Både Lomma och Helsingborg kom i kontakt med balanseringsprincipen under 1990-talet och har sedan dess utvecklat olika metoder och modeller för att arbeta med kompensation i exploateringsprojekt, särskilt vid detaljplanering. I Helsingborg benämns kompensationsmodellen som *balanseringsprincipen* medan modellen i Lomma numera benämns *miljökompensation*. I analysen beskrivs bland annat kommunernas motiv till att arbeta med kompensation, deras arbetsprocess, modellernas struktur och tjänstepersonernas egna erfarenheter kring kompensationsarbetet. Analysen syftar till att generellt beskriva och belysa skillnaderna mellan kommunernas kompensationsmodeller och arbetsrutiner. Analysen utgör ett komplement till andra analyser inom MuniComp av kompensationsfall i Helsingborgs och Lommas kommun (Delrapport 4:2), och av beräkningsmodeller för kompensation i fem kommuner (Delrapport 4:3), som redovisas separat.

2. Metod

Vi jämförde Helsingborgs och Lommas tillämpning av ekologisk kompensation med avseende på ett antal aspekter (se avsnitt 2.1). Dessa aspekter baserar sig på de olika teman som behandlas i de övriga delprojekten i MuniComp (Delrapport 1 – 3), och de täcker också till stor del BBOP's (Business and Biodiversity Offsets Programme; BBOP, 2012) principer för ekologisk kompensation. För att utvärdera kommunernas tillämpning har ett antal intervjuer/fokusgrupper genomförts vid respektive kommun. Analysen bygger även på kommundokument och planer rörande tillämpningen av kompensation som tillhandahållits av kommunala kontaktpersoner och webbsidor. Kompensationsmodellerna beskrivs i den här delrapporten mer generellt, medan den praktiska tillämpningen av kompensation i detaljplanering redovisas i Delrapport 4:2, och i Delrapport 4:3 görs en mer detaljerad analys om hur kommuner beräknar påverkan och kompensationsresultat i sina modeller.

2.1. Aspekter för utvärdering

1. *Motiv, drivkrafter och mål.* Denna aspekt täcker frågor kring anledningarna till att kommunerna initierade användningen av ekologisk kompensation som ett verktyg i planeringsprocessen. Vilka behov fanns som inte täcktes av befintliga rutiner och processer kring planering och finns ett uttalat mål för kompensationen?
2. *Process och arbetssätt för balansering och ekologisk kompensation.* Denna aspekt fångar in frågor som rör hur rutinerna ser ut kring kommunens kompensationsarbete och hur skadelindringshierarkin säkerställs. Var och när i planeringsprocessen sker tillämpningen av ekologisk kompensation (översiktsplaner, detaljplaner osv).
3. *Utformning av ekologisk kompensation.* Denna aspekt handlar om hur beräkningsmodeller eller liknande ser ut för att genomföra ekologisk kompensation i faktiska fall. Här beskrivs också vilka värden som modellen baseras på (biologisk mångfald, ekosystemtjänster, sociala värden etc.).
4. *Erfarenheter och lärdomar.* Inom denna aspekt samlar vi de deltagande aktörernas och informanternas upplevelser av att tillämpa ekologisk kompensation i kommunen. Vilka hinder och möjligheter finns? Hur har berörda aktörer ställt sig till tillämpningen? Vilken samsyn finns inom kommunen att just ekologisk kompensation är ett lämpligt verktyg för att täcka eventuella luckor i befintliga strukturer för att minimera förlust av biologisk mångfald och/eller förlust av ekosystemtjänster.
5. *Relaterat till BBOP:s principer.* Här studeras arbetssätten för ekologisk kompensation mot de principer som finns uppsatta inom BBOP.

2.2. Datainsamling

Den huvudsakliga datainsamlingen är främst baserad på intervjuer/fokusgrupper och på kommunernas dokument som beskriver arbetsprocessen och kompensationsmodellerna. Utöver de nedan listade dokumenten har information också hämtats från kommunplanedokument och program såsom översiktsplaner och grönstrukturprogram, samt beslutsdokument.

Intervjuer/fokusgrupper:

- Helsingborgs stad, intervju/fokusgrupp med Arbetsgruppen för balansering, minnesanteckningar, 2018-05-15.
- Helsingborgs stad, gruppintervju, 2019-09-19. Videoinspelning, genomfördes inom ramen för arbetspaket 1 (se Delrapport 1).
- Lomma kommun, intervju med Helena Björn, minnesanteckningar, 2018-06-11.
- Lomma kommun, gruppintervju, 2019-09-20. Videoinspelning, genomfördes inom ramen för arbetspaket 1 (se Delrapport 1).

Kommundokument med beskrivning av kompensationsmodellerna:

- Helsingborgs stad. 2014. Balanseringsprincipen Helsingborg. Mall antagen av plangruppen 2014. Helsingborgs stad.
- Helsingborgs stad. 2019. Balanseringsprincipen – utvärdering av metod. Internt PM 2019-08-28, Arbetsgruppen för balanseringsmetoden, Samhällsbyggnadsförvaltningen, Helsingborg.
- Lomma kommun. Odaterad-a. U01. Planeringsförutsättningar. Arbetsmaterial, version erhållen från Lomma kommun 2018-12-21.
- Lomma kommun. Odaterad-b. U02. Behovsbedömning om betydande miljöpåverkan. Arbetsmaterial, version erhållen från Lomma kommun 2018-12-21.
- Lomma kommun. Odaterad-c. Underlag till miljövärdesbedömning för biologisk mångfald och övriga ekosystemtjänster. Arbetsmaterial, version erhållen från Lomma kommun 2018-12-21.
- Lomma kommun. Odaterad-d. U03. Miljövärdesbedömning. Arbetsmaterial, version erhållen från Lomma kommun 2018-12-21.
- Lomma kommun. Odaterad-e. U04. Miljövärdesbedömning inklusive kompensationsutredning. Arbetsmaterial, version erhållen från Lomma kommun 2018-12-21.
- Lomma kommun. Odaterad-f. Handbok i miljökompensation i Lomma kommun, utkast 2020-06-29. Arbetsmaterial, version erhållen från Lomma kommun 2020-09-18.

3. Resultat

3.1. Balanseringsprincipen i Helsingborgs kommun

3.1.1. Motiv, drivkrafter och mål

I Helsingborg har målet att tillämpa balanseringsprincipen funnits sedan 1999 då det väcktes en politisk motion benämnd *Grön balansering i Helsingborgs stad* (SOU 2017:34, s. 118). År 2003 tog Helsingborg, tillsammans med kommunerna Malmö och Lund, fram en rapport om hur de kunde utforma gemensamma metoder för tillämpningen av balanseringsprincipen och hur principen skulle anknyta till de olika delarna i planprocessen som översiktsplaner, detaljplaner och avtal (Dahl et al., 2003). Rapporten lyfte exempel från Tysklands användning av balanseringsprincipen (och grönytefaktor) vid exploatering för att säkerställa att negativ påverkan på naturmiljö balanseras och att det är den som orsakat den negativa påverkan som har skyldighet att balansera den. Kommunernas motiv i rapporten för att använda balanseringsprincipen var bland annat att det behövdes ett annat verktyg utöver miljökonsekvensbeskrivning (MKB) dels som grund för att godkänna eller neka en exploatering, dels för att kunna ta fram åtgärder som balanserar de ekologiska och rekreativa funktioner som kan komma att påverkas. År 2007 togs sedan ett politiskt beslut¹ om att balanseringsprincipen skulle användas vid exploateringsprojekt i Helsingborg och att mark- och exploateringsavdelningen tillsammans med miljönämnden och stadsbyggnadsnämnden skulle utveckla kommunens arbetsrutin för tillämpning av balanseringsprincipen. I översiktsplanen från 2010² uttrycks att balanseringsprincipen ska tillämpas vid nyexploatering. 2014 beslutade plangruppen i Helsingborg om en metod för tillämpning av balanseringsprincipen som ska användas i kommunens planprocess, mer specifikt vid exploateringar där det är nödvändigt med detaljplan eller detaljplaneändringar (Helsingborgs stad, 2019).

Helsingborgs kommun har inte uttryckt någon specifik och uppföljningsbar målsättning om vad kompensationsarbetet ska resultera i, det viktiga ändamålet är att balanseringsprincipen faktiskt tillämpas vid exploateringsprojekt (Helsingborgs stad, Gruppintervju, 2019-09-19). I den mall för behovsbedömning som antogs 2014 anges att ”*Grundtanken med balanseringsprincipen är att styra exploatering*

¹ Helsingborgs stad kommunfullmäktige, sammanträdesprotokoll 23 maj 2007. Balanseringsprincipen i Helsingborgs stad, Dnr 00458/2006.

² Helsingborgs stads webbsida, https://styrning.helsingborg.se/wp-content/uploads/sites/53/2015/03/Oversiktsplan2010_sbf.pdf. Hämtad 2020-10-01.

till platser där man inte tar ekologiska eller rekreativa värden i anspråk.”
(Helsingborgs stad, 2014)

3.1.2. Process och arbetssätt

När kommunen beslutade om metoden för balanseringsprincipen 2014 fastställdes en mall för bedömning av balanseringsbehov vid detaljplaneprojekt där balanseringsprincipen tillämpas. Mallen benämns här som *behovsbedömning* och utformades av Helsingborgs mark- och exploateringsenhet, stadsbyggnadsförvaltning och miljönämnd. Andra förvaltningar som involveras i arbetet med balanseringsprincipen är detaljplaneavdelningen och översiktsplanenheten. Enligt behovsbedömningen ska balanseringsprincipen tillämpas på mark som är park-, natur- eller jordbruksmark. Som nämndes ovan framgår också att grundtanken är att exploatering ska styras mot områden där ekologiska eller rekreativa värden inte tas i anspråk. Det uttrycks också att om exploatering trots allt sker i ett område med dessa värden, ska principen bidra till balansering av de förlorade värdena genom balanseringsprincipens fyra steg *undvika, minimera, utjämna* och *ersätta* (punkt 1–4 nedan; Figur 1). Denna formulering stämmer inte helt överens med den praktiska tillämpningen av steget *undvika* i kommunen då steget sker vid lokaliseringsprövning av en nyinkommen planförfrågan. Undvikande sker genom att planförfrågan nekas och exploatering uteblir. Steget tillämpas därmed inte vid utformningen av detaljplanen som en åtgärd för att undvika negativ påverkan på värdena till följd av exploateringen. Enligt tjänstepersoner på kommunen sker undvikande också till viss del genom bestämmelser i översiktsplaneringen (Helsingborgs stad, Grupptervju, 2019-09-19).

Om planförfrågan godkänns efter lokaliseringsprövningen påbörjas detaljplanearbetet. För kommunen är det viktigt att så tidigt som möjligt efter godkänd planförfrågan få fram ett monetärt balanseringsvärde för att den slutliga kompensationskostnaden inte ska resultera i en oväntad slutsumma, särskilt när exploatören är privat (Helsingborgs stad, Grupptervju, 2019-09-19). Av juridiska skäl måste privata exploatörer också i tidigt skede veta om det på området finns behov av balansering (Arbetsgruppen för balansering, Helsingborgs kommun, minnesanteckningar, 2018-05-15). Balanseringsvärdet revideras sedan vid olika moment under planprocessen.

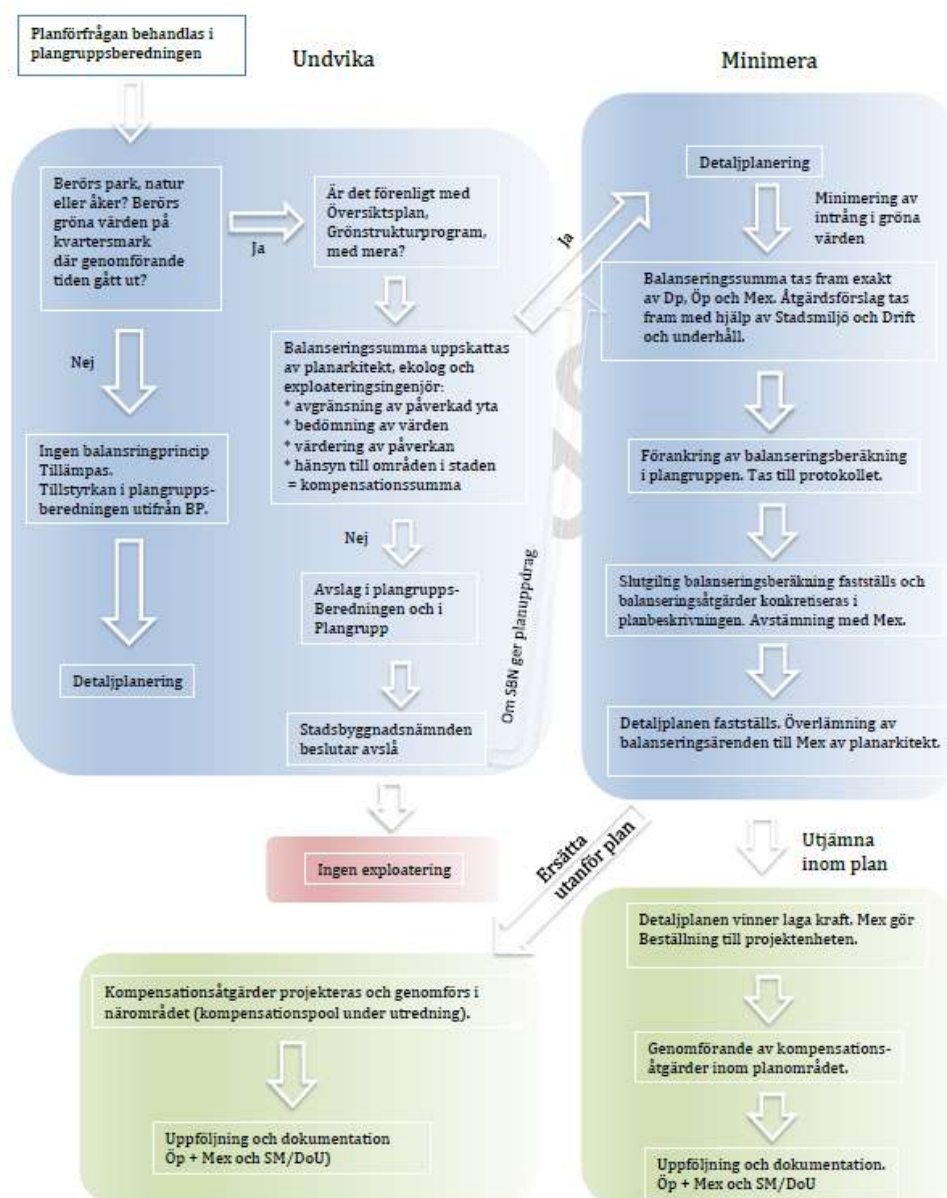
Balanseringsprincipen är förankrad i kommunens plandokument som översiktsplaner (2010; 2021), grönstrukturprogram (2014)³ och stadsplan (2017)⁴. I

³ Helsingborgs stads webbsida, https://helsingborg.se/wp-content/uploads/2014/10/Gronstrukturprogram_sid1_47_webb-sbf.pdf, s. 1–47. Hämtad 2020-10-01.

⁴ Helsingborgs stads webbsida, <http://kartor.helsingborg.se/stadsplan/src/index.html?appid=8d8be12f83ee43408e834ceab5634b67>. Hämtad 2020-10-01.

dess plandokument uttrycks att deras kompensationsmodell går i linje med skadelindringhierarkin och att det vid planering av exploatering är viktigt att först och främst undvika negativ påverkan. Om det inte är möjligt ska den negativa påverkan minimeras och värdena ska utjämnas inom planområdet eller ersättas på annan plats.

1. *Undvika* sker vid början av alla inkomna exploateringsansökningar som del av en lokaliseringsprövning. En förvaltningsöverskridande plangrupp hanterar prövningen och bedömer huruvida det föreslagna området är lämpligt för exploatering eller inte utifrån olika aspekter. En av aspekterna baseras på förutbestämda områdeskriterier i en kartfunktion där det framgår om området är avskrivet för exploatering, om det föreligger exploatering eller om exploatering kan godkännas (Arbetsgruppen för balansering, Helsingborgs kommun, minnesanteckningar, 2018-05-15).
2. *Minimera* sker genom avgränsningar och genomtänkt utformning av detaljplanen med syfte att minimera negativ påverkan på rekreativa och ekologiska värden.
3. *Utgjämna* innebär att balanseringsåtgärder ska anläggas inom planområdet, i första hand inom allmän platsmark. Åtgärder kan vara att planlägga tidigare hårdgjorda ytor för grönt, begränsa mängd planlagd kvartersmark, föreskriva gröna tak eller på annat vis höja kvaliteterna på planområdets rekreativa och ekologiska värden.
4. *Ersätta* innebär att balanseringsåtgärder ska förläggas utanför planområdet. Detta steg tillämpas endast då exploatering sker på kommunal mark genom att pengar från exploateringen avsätts till åtgärder på annan plats. På grund av rådande lagstiftning i Plan- och bygglagen (PBL (2010:900) 8 kap. 4a §) kan inte kommunen ställa krav på att en privat exploatör ska genomföra/bekosta balanseringsåtgärder utanför sin egen privatägda mark. Då sker balansering genom steget utjämnas och balanseringskostnaden framförs som återställande av allmän platsmark vilket kommunen vanligen genomför och den privata exploatören bekostar.

Figur 1. Översiktlig beskrivning av Helsingborgs planeringsprocess för kompensation. Från Helsingborgs stad (2019).

3.1.3. Utformning av ekologisk kompensation

Enligt Helsingborgs balanseringsprincip sker ekologisk kompensation i stegen *utjämning* och *ersättning*. I översiktsplanen (2010) uttrycks att påverkade ekologiska och rekreativa värden ska ersättas med likvärdig funktion och omfattning, och i närheten av exploateringen. Enligt tjänstepersoner som arbetar med kompensation i Helsingborg sker balanseringsåtgärder i dagsläget inte med utgångspunkt från att de ska vara likvärdiga utan de försöker bedöma vilka

ekologiska och/eller rekreativa värden som ska tillföras utifrån platsspecifika behov (Helsingborgs stad, Gruppintervju, 2019-09-19). I kommunens behovsbedömning beskrivs deras utformning av ekologisk kompensation i sju steg, från inventering av värden till uppföljning av balanseringsåtgärder:

- 1. Inventeringen** av miljövärden görs med en checklista som innehåller två delar: en för rekreativa värden och en för ekologiska värden (Bilaga 1). Varje del innehåller ett antal funktioner, och för var och en av dessa fylls i om funktionen finns eller ej. Om funktionen finns ges en beskrivning av den, och vilken påverkan som exploateringen förväntas ha på funktionen, angett med *stor*, *måttlig*, *liten* eller *osäker* påverkan, och om påverkan är positiv eller negativ.
När alla funktioner är ifyllda görs en sammanfattning av påverkan för rekreativa respektive ekologiska värden utifrån uppgifterna för de enskilda funktionerna, resulterande i en slutbedömning där den sammantagna påverkan anges som *liten*, *måttlig* eller *stor*. Vid denna slutbedömning används inte några strikta kriterier för när påverkan ska anges som liten, måttlig eller stor, utan bedömningen uppnås efter diskussion. Bedömning av om det föreligger behov av balansering eller ej görs inte heller utifrån fasta kriterier utan en helhetsbedömning görs kring varje enskilt fall.
- 2. Värdering av ingreppet** sker efter slutbedömning av påverkan från checklistan (dvs. om påverkan på rekreation och ekologi är *liten*, *måttlig* eller *stor*), resultaten sätts då in i en matris för bedömning av lämplig påverkansfaktor. Inom varje box i matrisen tillåts ett numeriskt intervall som ska representera påverkan. Intervallet finns för att ge möjlighet att resonera kring påverkan och för att påverkansfaktorn kan minska om särskilda utjämnande åtgärder tillförs inom planområdet. Dessa åtgärder benämns som minskningsfaktorer och kan t.ex. vara genomsläpplig markbeläggning, gröna tak, gröna fasader och sparande av befintlig vegetation.
- 3. Hänsyn till områdesvärde** sker genom att bedöma planområdets läge i kommunen. Markområden i Helsingborg är uppdelade i olika monetära områdesvärden beroende på om det är ett område med brist på grönområde eller är ett grönt stråk (900 kr), om det är ett utpekad förtätningsområde (150 kr) eller om det hör till övriga delar av kommunen (350 kr). Indelningen av områdesvärden är baserad på översiktsplanen (2010) och grönstrukturprogrammet (2014).
- 4. Balanseringsvärde** är den summa som kommunen ska avsätta för kompensationsåtgärder gentemot exploateringen om marken är kommunägd. Om marken är privat eller utgörs av åkermark används i stället balanseringsvärdet som en bedömningsgrund för framtagna utjämnande balanseringsåtgärder. Balanseringsvärdet beräknas genom multiplicering av den yta som påverkas negativt (inte totala planområdet utan t.ex. den mängd

yta som hårdgörs), den bedömda påverkansfaktorn och det utpekade områdesvärdet:

$$\begin{array}{ccccccc} Y_{\text{ta}} & \times & \text{Påverkansfaktor} & \times & \text{Områdesvärde} & = & \text{Balanseringsvärde} \\ Y_{\text{__}} & \times & P_{\text{_____}} & \times & O_{\text{_____}} & = & \text{_____kr} \end{array}$$

Av de undersökta balanseringsfallen i Helsingborg att döma började denna beräkningsmodell att användas under 2011⁵ och har sedan dess behållits utan ändringar.

5. **Val av balanseringsåtgärder** sker utifrån påverkade värden i checklistan, balanseringsvärdet och närhetsprincipen. Valen görs i samarbete med berörda förvaltningar. Det sker bl.a. dialog med kommunens drift- och underhållsavdelning för att säkra att åtgärderna som tas fram på allmän platsmark är rimliga och kommer att kunna skötas (Helsingborgs stad, Grupptervju, 2019-09-19). Närhetsprincipen innebär att åtgärder ska genomföras nära i tid och läge. När det gäller rekreativa värden menar kommunen att det är särskilt viktigt att tillämpa närhetsprincipen så att åtgärderna kan komma samma människor till gagn även efter exploateringen. Gäller det i stället ekologiska värden uttrycks att åtgärder på annan plats kan resultera i ett högre värde. Kommunen bedömer att det finns faktorer som kan försvåra valet av balanseringsåtgärder och möjligheten att gå efter närhetsprincipen. Exempelvis kan avsaknad av ytor för balansering leda till att åtgärder inte kan genomföras nära i tiden från exploateringen. I andra fall kan ett för litet balanseringsvärde begränsa valet av lämpliga åtgärder och i sådana fall kan pengar avsättas för att senare användas i till exempel ett större kommunalt naturvårdsprojekt.
6. **Genomförande** av balanseringsåtgärderna ska säkerställas av mark- och exploateringsenheten och stadsbyggnadsförvaltningen. Kostnaderna för balanseringsåtgärderna ska enligt modellen belasta exploateringsprojektet vilket ska säkras genom att kommunen öronmärker en summa pengar i exploateringsprojektet motsvarande balanseringsvärdet. Nuvarande lagstiftning sätter dock stora begränsningar på möjligheten att ställa krav på ersättning för balanseringsåtgärder, och i detaljplan på privat mark är kraven begränsade till åtgärder inom allmän platsmark. Inte heller på kommunal mark som säljs till exploatör ser kommunen möjlighet att kräva direkt ersättning för balanseringsåtgärder utanför planområdet. Medel till balansering (motsvarande det beräknade balanseringsvärdet) tas då i stället från vinsten av markförsäljningen och bekostas alltså med kommunala medel.

⁵ MuniComp, Delrapport 4:2, Analys av kompensationsfall i Helsingborgs och Lomma kommuner.

7. **Uppföljning** av balanseringsåtgärderna ska ske genom att mark- och exploateringsenheten årligen sammanställer projekt där balanseringsprincipen tillämpats. I dagsläget har kommunen en gemensam Excel-fil där de ska dokumentera varje kompensationsprojekt och de olika besluten som tagits, bl.a. vilka åtgärdsförslag som föreslogs och vilka kompensationsåtgärder som genomförandet resulterade i (Helsingborgs stad, Gruppintervju, 2019-09-19).

3.1.4. Erfarenheter och lärdomar

Gällande balanseringsprincipen i Helsingborg tycks de två tidiga stegen, undvika och minimera, ofta fungera bra att tillämpa medan det kan finnas svårigheter att tillämpa de två senare stegen dvs. utjämna och ersätta. (Helsingborgs stad, 2019). Kompensationsmodellen anses vara pragmatisk och enkel att använda men den innehåller också delar som kräver resonemang och mer subjektiva bedömningar vilket till viss del anses vara en svaghet i modellen av dess användare (Arbetsgruppen för balansering, Helsingborgs kommun, minnesanteckningar, 2018-05-15). En annan begränsning i kompensationsmodellen anses vara att den är mer utformad för att bedöma exploateringar i stadsmiljö och inte jordbruksmark (Helsingborgs stad, Gruppintervju, 2019-09-19). De balanseringsåtgärder som uppkommer från kommunens arbete med balanseringsprincipen är främst kvalitetshöjande åtgärder i närheten av planområdet. Kvalitet anses gå före kvantitet vilket innebär att grönytan i kommunen minskar men får högre natur- och rekreationsvärden genom till exempel fler träd, buskar och ökad tillgänglighet. Att balansera den förlorade ytan med lika stor yta sker sällan och anses vara extra svårt att göra i stadsmiljö på grund av platsbrist (Arbetsgruppen för balansering, Helsingborgs kommun, minnesanteckningar, 2018-05-15).

Även om kommunen beslutat om en kompensationsmodell finns enligt tjänstepersonerna ingen fastställd rutin om hur de ska arbeta med uppföljningen av kompensation i detaljplaneringen, utan mycket ansvar tycks falla på den enskilda planhandläggaren (Helsingborgs stad, Gruppintervju, 2019-09-19). Det är enligt tjänstepersonerna upp till den enskilda planhandläggaren om uppföljning av kompensation ska tas vidare. Men man försöker förbättra rutinerna i detaljplaneringen så att planhandläggare, ekolog och mark- och exploateringsenheten ska arbeta mer samspelt så att värdena i kompensationen kan säkerställas och följas upp. Uppföljning och utvärdering kan enligt tjänstepersonerna också vara svårt för att det inte finns ett tydligt mål, eller för att det inte gjorts tillräcklig inventering innan exploateringen (Helsingborgs stad, Gruppintervju, 2019-09-19).

Inom mark- och exploateringsenheten, detaljplaneavdelningen och översiktsplanenheten i Helsingborg verkar balanseringsprincipen ses som ett bra sätt att uppmärksamma och värdera gröna områden, vilket kanske inte hade gjorts om

principen inte tillämpats (Helsingborgs stad, 2019). Det tycks finnas en acceptans för balanseringsprincipen bland tjänstepersoner som kommer i kontakt med kompensationsmodellen men kunskap om arbetssättet tros variera mellan tjänstepersoner och förvaltningar (Helsingborgs stad, Gruppintervju, 2019-09-19). Acceptansen inom politiken i Helsingborg anses vara svår att bedöma då det inom politiken inte tros finnas mycket kunskap om kompensationsarbetet (Helsingborgs stad, Gruppintervju, 2019-09-19). Enligt tjänstepersonerna som arbetar med balanseringsprincipen råder det bristande kommunikation med politiken om utmaningarna att tillämpa ekologisk kompensation (Arbetsgruppen för balansering, Helsingborgs kommun, minnesanteckningar, 2018-05-15). Tjänstepersonerna anser att konceptet ekologisk kompensation är så teoretisk att det är svårt att förklara processen på ett bra/lämpligt sätt för politiken. Ett annat problem som lyfts kring politiken i Helsingborg är att den är inriktad på att det ska vara enkelt att exploatera mark. Politiken anses ha högsta ordet vilket innebär att även om rekommendationer från tjänstepersoner ges gällande undvikande kan exploatering trots allt ske om det ligger inom politikens intresse (Arbetsgruppen för balansering, Helsingborgs kommun, minnesanteckningar, 2018-05-15).

Den rådande lagstiftningen, speciellt i PBL, begränsar kommunens tillämpning av balanseringsprincipen och möjlighet att ställa krav om kompensation på privata exploatörer. Eftersom kompensationen då genomförs på allmän platsmark begränsas val av plats, och val av kompensationsåtgärder. Det kan även försvåra utvärderingen av kompensationen på grund av att åtgärder kopplade till kompensationen och till utbyggnaden av allmän platsmark (som ändå skulle ha anlagts) genomförs tillsammans och därav blir svåra att skilja från varandra. De olika åtgärderna beställs också ihop vilket dessutom komplicerar möjligheten att redovisa kompensationskostnaderna (Helsingborgs stad, Gruppintervju, 2019-09-19). De senaste åren har inga pengar kommit in för kompensation via extern exploatör utan tagits från vinsten som exploateringen gett, dvs. från vinsten av markförsäljningen (Arbetsgruppen för balansering, Helsingborgs kommun, minnesanteckningar, 2018-05-15). Kompensationskostnaderna kan därmed bli svåra att urskilja från hela exploateringskostnaden vid privat exploatering.

När Helsingborg började tillämpa balanseringsprincipen var acceptansen för kompensation inte stor bland privata exploatörer men i dagsläget påverkas de inte på samma sätt på grund av tillägget av särskrivparagrafen i PBL (Helsingborgs stad, Gruppintervju, 2019-09-19). Acceptansen har också blivit större i och med att kostnaderna för balanseringen går till iordningsställande av allmän platsmark och exploatör ser därmed vad pengarna går till (Helsingborgs stad, Gruppintervju, 2019-09-19). Även om acceptansen ökat bland privata exploatörer önskas av tjänstepersonerna ett bättre lagstöd för kompensation för att möjliggöra full tillämpning av "Polluter Pays Principle" (Arbetsgruppen för balansering, Helsingborgs kommun, minnesanteckningar, 2018-05-15).

3.2. Miljökompensation i Lomma kommun

3.2.1. Motiv, drivkrafter och mål

Mellan 1996 och 1998 skrev Lomma i sina riktlinjer kring fysisk planering att natur-/kulturmiljö skulle bevaras och att mark viktig ur natursynpunkt skulle kompenseras enligt balanseringsprincipen vid exploatering (SOU 2017:34, s. 120). Under 1997 tog Lomma även fram Sveriges första detaljplan med bestämmelser om kompensation vid exploatering. Motiv till tillämpning av ekologisk kompensation tros vara anknutet till Lommas politikers intresse för forskningen som bedrevs kring ämnet på Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) i Alnarp. I och med att SLU är lokaliserat i Lomma kommun lyfte politikerna frågan om kommunen kunde fungera som ett studieobjekt (Lomma kommun, Gruppintervju, 2019-09-19). År 2003 presenterades sedan ett hamnprojekt i Lomma där kommunen tillsammans med SLU Alnarp hade gjort försök att tillämpa balanseringsprincipen och grönytefaktorn på flera detaljplaneområden (Skärbäck, 2003). Tanken med projektet var att beräkna kompensationsbehoven utifrån markens s.k. biotopvärde.⁶ Projektet gav inga påtagliga resultat och blev således en politisk besvikelse (Helena Björn, Lomma kommun, minnesanteckningar möte, 2018-06-11). Men kompensationsarbetet har senare fått alltmer utrymme inom kommunen. I naturmiljöprogrammet från 2008 framgick att det fanns ett högt exploateringsstryck i kommunen och att balanseringsprincipen därav skulle tillämpas för att minska risken att viktiga ekologiska värden och funktioner gick förlorade.⁷ I översiktsplanen antagen 2010 uttrycks att balanseringsprincipen ska tillämpas vid planarbete så långt det är rimligt och att negativ påverkan på miljön ska kompenseras för att erhålla en god hushållning med kommunens naturresurser.⁸ Direktiven skrivna i översiktsplaner och naturmiljöprogram ansågs av tjänstepersoner inte tillräckligt tydliga ur politisk synvinkel för att stödja kompensationsarbetet, som kan vara en fördyrande process, vilket motiverade framtagandet av mer strikta politiska beslut för kompensation (Lomma kommun, Gruppintervju, 2019-09-19). År 2014 tog kommunstyrelsen i Lomma beslut om att en miljövärdesbedömning ska ingå som del av detaljplanarbetet och att en rutin för miljövärdesbedömningen och kompensation ska gälla vid alla exploateringar (Lomma kommun, 2014). Kommunen har sedan dess utvecklat en rutin/modell för ”miljökompensation”, för värdering av till exempel ekosystemtjänster och

⁶ En metod hämtad från Tyskland där varje markyta får ett biotopvärde (Bv) mellan 0–1. Därefter multipliceras biotopvärdet med hela ytans area och ger hela ytans biotopvärde som produkt.

⁷ Lomma kommuns webbsida, <https://lomma.se/download/18.2f61993515a5f2b1e31992d/1488815374546/090516%20NMP%20M%C3%A5del%20Del%20A%20liten.pdf>. Hämtad 2020-11-24.

⁸ Lomma kommuns webbsida, <https://lomma.se/download/18.dbd5c6b1694e87c48d2ca84/1551969627555/%C3%96P2010%20webb.pdf>. Hämtad 2020-10-01.

rekreationsvärden med utgångspunkt från balanseringsprincipen (Lomma kommun, odaterad-f).

Målet med miljökompensation är enligt kommunen inte bara att balansera skada till följd av exploatering utan också att förbättra den ekologiska statusen i kommunen (Lomma kommun, 2018b). Miljökompensation ska bidra till att återskapa förlorad natur (t.ex. kulturlandskap), motverka invasiva arter och skapa tätortsnära natur (Lomma kommun, 2018b). I Lommas lokala miljömål (2014)⁹ står även mål om hur kompensationsarbetet ska utvecklas över tiden, bl.a. genom skapande av en kompensationsstrategi/modell gällande träd och buskar. Enligt kommunen ska dessutom miljökompensation i framtiden integreras vid alla projekt av både kommunala och privata verksamheter. Man anser att det är viktigt att samhället får se goda resultat av miljökompensationsarbetet och att hela samhället får ökad insikt om betydelsen av biologisk mångfald och ekosystemtjänster (Lomma kommun, 2018b).

3.2.2. Process och arbetssätt

Rutinen för miljökompensation har utformats av Lommas miljöstrategiska enhet och detaljplaneenheten (Lomma kommun, 2018b). I de tillhörande arbetsdokumenten till miljökompensation framgår att bedömningar och utvärderingar främst ska göras av ekologer eller andra med motsvarande ekologisk kunskap. Rutinen för miljövärdesbedömning och kompensation har utarbetats sedan beslutet togs, och innefattar fyra viktiga arbetsmoment i detaljplaneprocessen: *Planeringsförutsättningar (U01)*, *Behovsbedömning om betydande miljöpåverkan (U02)*, *Miljövärdesbedömning (U03)* och *Kompensationsutredning (U04)* (Figur 2). De tre förstnämnda arbetsmomenten sker tidigt i detaljplanprocessen, innan granskning, medan det fjärde vanligen sker senare efter både intern och extern granskning. Att miljövärdesbedömningen sker tidigt i detaljplanprocessen anses vara viktigt för att undvika att ekologiska värden ska upptäckas sent i processen (Lomma kommun, 2018b).

Då modellen för miljökompensation bygger på balanseringsprincipen ingår de fyra stegen *undvika*, *minimera*, *utjämna* och *ersätta*, varav de två sistnämnda definieras av kommunen som kompenserande. I kommunens översiktsplaner (2010; 2020, samrådshandling) och naturmiljöprogram (2018) uttrycks att kompensationsmodellen går i led med skadelindringshierarkin och att det framför allt är de tidiga stegen (*undvika*, *minimera*) som ska tillämpas vid utformning av detaljplanprojekt. I översiktsplanerna (2010; 2020, samrådshandling) framgår att om negativ påverkan inte kan undvikas sker kompensation i första hand inom eller i närheten av planområdet, och annars på annan plats. Mycket undvikande sker

⁹ Lomma kommuns webbsida, https://lomma.se/download/18.7d4c051169c87ccb3e2f51/1553857824336/MMD_del%20A_m%C3%A5l%20och%20genomf%C3%B6rande_uppdat_190328.pdf. Hämtad 2020-10-23.

tidigt i planprocessen genom planering av var byggnationer i planområdet ska placeras för att få så lite negativ påverkan som möjligt på de gröna värdena (Lomma kommun, Gruppvintervju, 2019-09-19).

U01 Planeringsförutsättningar: Detta arbetsmoment tillämpas i början av detaljplaneprocessen när planförslag inkommer. En planhandläggare genomför en översiktlig förstudie om den berörda platsens förutsättningar inför ett eventuellt planarbete. Platsens förutsättningar bedöms med hjälp av en geografisk informationsdatabank och kartfunktion. Förutsättningarna kan även bedömas utifrån kommunens översiktsplan eller andra planer/program och vid förundersökningen bedöms även vilka utredningar den framtida detaljplanen kan vara i preliminärt behov av (t.ex. bullerutredning, naturvärdesinventering m.m.). Resultatet från förstudien tas upp i ett plangruppsmöte där det bedöms om planuppdrag ska tas fram eller ej. Detta är enligt kommunen ett viktigt steg för att undvika att viktiga miljövärden och funktioner påverkas negativt (Lomma kommun, odaterad-a).

U02 Behovsbedömning om betydande miljöpåverkan: Detta arbetsmoment sker efter att planuppdrag getts och skrivits fram. Det tillsätts då en förvaltningsöverskridande plangrupp som ska bedöma om detaljplanen kan leda till ”betydande miljöpåverkan” enligt 6 kap. 6 § miljöbalken. Behovsbedömningen genomförs med hjälp av en checklista där plangruppen bedömer den sannolika negativa påverkan på ca 100 punkter utifrån flertalet miljöaspekter som antingen *ingen, liten, måttlig* eller *stor* (Lomma kommun, odaterad-b). Slutligen bedöms huruvida betydande miljöpåverkan föreligger och strategisk miljöbedömning och miljökonsekvensbeskrivning (MKB) behöver genomföras eller ej. MKB-förfarande i detaljplaner är enligt kommunen sällsynt (Helena Björn, Lomma kommun, minnesanteckningar möte, 2018-06-11).

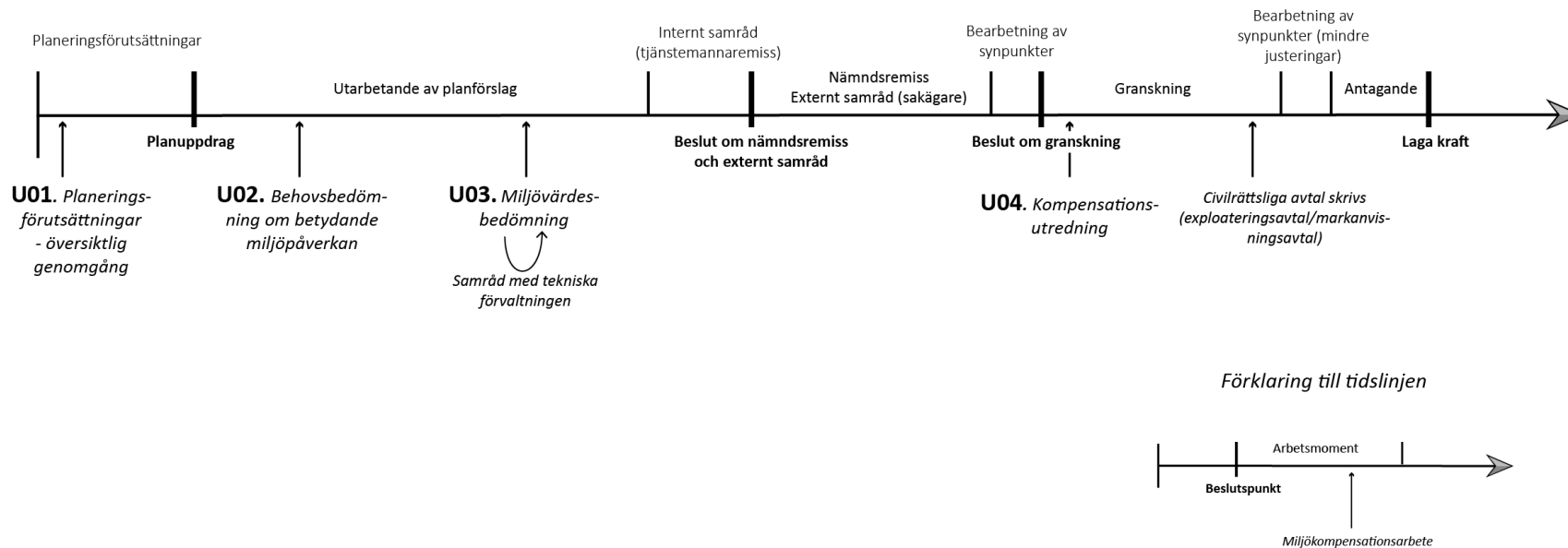
U03 Miljövärdesbedömning: Detta arbetsmoment sker tidigt i detaljplanearbetet och genomförs oavsett om miljöpåverkan bedöms som betydande eller ej. Miljövärdesbedömningen bygger på resultaten från ett tidigare framtaget underlag med checklistor om planrådets befintliga värden/funktioner, påverkan, juridiska skydd och balanseringsbehov (Lomma kommun, odaterad-c). Miljövärdesbedömningen tas fram av miljöstrateg eller konsulter med god ekologisk kännedom och med kunskap om metoden. Bedömningen är till för att identifiera viktiga ekologiska värden och funktioner och ska användas av planhandläggare som underlag för framtagande av detaljplaneförslaget. Enligt kommunen (Lomma kommun, odaterad-d) ska detaljplaneförslaget arbetas fram utifrån miljövärdesbedömningen och i enlighet med de fyra stegen i balanseringsprincipen som de definierar enligt följande:

1. *Undvika* tillämpas i första hand och innefattar åtgärdsförslag på hur förlust av värden kan undvikas vid exploateringen.

2. *Minimera* tillämpas i andra hand och innefattar åtgärdsförslag på hur påverkan i stället kan minimeras.
3. *Utgjämna* innebär att det värde som förlorats ska kompenseras med likartat värde inom planområdet.
4. *Ersätta* innebär att förlorade värden ska kompenseras med likartat värde utanför planområdet eller med ett annat värde inom planområdet.

U04 Kompensationsutredning: Detta arbetsmoment sker efter interna och externa samråd och enbart om miljövärdesbedömningen visar att viktiga värden/funktioner kommer påverkas negativt av planförslaget. Kompensationsutredningen är uppbyggd på samma sätt som miljövärdesbedömningen men med skillnaden att det i formuläret även ska ges förslag på kompensationsåtgärder. Kompensationsåtgärder kan i vissa fall även ingå i miljövärdesbedömningen men det är inte något krav (Lomma kommun, odaterad-e). Innan givet bygglov eller exploatering startar ska det finnas en detaljerad beskrivning av kompensationsåtgärder som är godkända av miljöstrateg eller annan person med motsvarande ekologisk kunskap.

Miljökompensation i detaljplaneprocessen

Figur 2. Detaljplaneprocess i Lomma kommun. Ur Handbok i miljökompensation i Lomma kommun, utkast 2020-06-29 (Lomma kommun, odaterad-f).

3.2.3. Utformningen av ekologisk kompensation

Enligt Lommas miljökompensation sker kompensation i stegen *undvika* och *ersätta*. Inom kommunen är inte arbetssättet/modellen för kompensation beskriven utifrån de olika balanseringsstegen utan mer fokus ligger på de olika arbetsmomenten i den framarbetade rutinen (U01-U04), som var och en bedöms i åtskilda dokument. Nedan beskrivs därav de olika arbetsmomenten mer detaljerat relaterat till utformningen av ekologisk kompensation. De arbetsmoment som främst berör utformningen av ekologisk kompensation är underlaget till miljövärdesbedömningen, miljövärdesbedömningen (U03) och kompensationsutredningen (U04).

Underlag till U03

Innan miljövärdesbedömningen (U03) tas fram görs ett underlag innehållande checklistor för inventering och bedömning av huvudgrupperna *ekologiska värden*, *försörjande ekosystemtjänster*, *reglerande ekosystemtjänster*, *kulturella ekosystemtjänster* och *övergripande viktiga funktioner* (Bilaga 2). De fyra förstnämnda huvudgrupperna innehåller olika funktioner som enskilt ska bedömas semikvantitativt (se MuniComp, Delrapport 4:3). För varje enskild funktion i de fyra grupperna görs först en bedömning om funktionens förekomst inom planområdet och om den förekommer görs en beskrivning av vilken typ av värde den representerar. Påverkan bedöms dels kvalitativt, dels genom graderingarna *liten*, *måttlig*, *stor* eller *osäker* samt om påverkan är positiv eller negativ. Om kunskap finns beskrivs också hur och var funktionen/värdet bör balanseras utifrån balanseringsprincipens fyra steg (*undvika*, *minimera*, *utjämna*, *ersätta*). Sedan sker en sammanfattning av resultaten från de enskilda funktionerna där den totala påverkan på de fyra huvudgrupperna graderas som *liten*, *måttlig* eller *stor*. Det finns inga specifika kriterier för vilken grad som ska sättas utan detta görs genom en mer subjektiv helhetsbedömning av respektive grupp (MuniComp, Delrapport 4:3). I sammanfattningen fylls sedan i om det finns behov av balansering och eventuellt vilka balanseringsåtgärder som föreslås, samt av vem åtgärderna ska finansieras. I den femte huvudgruppen *övergripande viktiga funktioner* ingår endast kvalitativ bedömning av funktionerna *kontinuitet*, *landskap*, *strategisk placering* och *framtida värden*. Denna grupp ingår inte i sammanfattningen och inte heller som enskild bedömningsgrupp i miljövärdesbedömningen som senare tas fram.

U03 Miljövärdesbedömning

I miljövärdesbedömningen ingår beskrivning av områdets värden (*ekologiska värden*, *försörjande ekosystemtjänster*, *reglerande ekosystemtjänster* och *kulturella ekosystemtjänster*) och påverkan på dessa till följd av exploateringen. Även omgivningen i direkt anslutning till planområdet ska bedömas översiktligt så att planområdets värden sätts i ett större sammanhang (Lomma kommun. Odaterad-f). Som del av miljövärdesbedömning ska också två olika kartor ingå, dels en karta som visualiserar befintliga miljövärden inom planområdet, dels en karta över var

påverkan sker och vilka värden som då kan komma att förloras. I kartan över miljövärden är planområdet indelat i delområden/biotopsområden och viktiga landskapselement såsom stråk, rumsskapande element och kulturmiljövärden. Bedömning av påverkan sker sedan i en tabell/checklista för respektive delområde och kan eventuellt kvantifieras efter t.ex. påverkad area eller antal påverkade träd (Bilaga 3). Förslag på åtgärder kan antingen formuleras redan i miljövärdesbedömning men normalt tillkommer åtgärdsförslagen senare om det på grund av negativ påverkan finns behov av en kompensationsutredning. Miljövärdesbedömningen ska vid behov också följas upp av en naturvärdesinventering (NVI).

U04 Kompensationsutredning

Kompensationsutredningen bygger på informationen från miljövärdesbedömningen och tas normalt fram av en miljöstrateg. Enligt principen för miljökompensation siktar kommunen först på att återskapa det förlorade värdet/funktionen inom planområdet (*utjämning*). Om utjämning inte är möjligt ska de förlorade värdena/funktionerna ersättas på annan plats helst i närheten av planområdet, annars kan ersättning ske med andra värden antingen inom planområdet eller utanför planområdet (Lomma kommun, odaterad-e). Enligt Lommas kompensationsmodell ska extrakompensation tillämpas, dvs. att kvaliteterna på de kompenserande värdena helst ska vara högre än de som gått förlorade (Lomma kommun 2020; Odaterad-f).

Kostnaden för kompensationsåtgärderna ska enligt principen för miljökompensation belasta projektet och kompensationskostnaderna kan tas ut genom exempelvis markförsäljning, avtal eller annan intern finansiering (Lomma kommun, odaterad-e). Civilrättsliga avtal (t.ex. markanvisningsavtal, exploateringsavtal) tas fram av en exploateringsingenjör efter granskning av detaljplaneförslaget och om en kompensationsutredning är framtagen ska denna fungera som underlag till avtalsskrivningen. I Lomma kan privat exploatör också välja att själv bekosta och genomföra kompensationsåtgärder på egen mark. De kan anlita externa konsulter med god ekologisk kunskap och med kunskap om Lommas miljövärdesbedömning och kompensationsutredning (Lomma kommun, odaterad-f). Kommunen kan bidra med råd och kontrollerar att kompensationsåtgärder finns med vid garantibesiktning av detaljplaneprojekt. Den miljöstrategiska enheten ansvarar sedan för uppföljning och besiktigar genomförda kompensationsåtgärder. Hur lång tid efter genomförande som uppföljning ska ske är inte fastställt men ska bestämmas av miljöstrategiska enheten tillsammans med projektledaren (Lomma kommun, odaterad-f). I kompensationsutredningen ges rum för att senare fylla i information om uppföljning i tabellen där delområden bedöms (Bilaga 4).

Kommunen vill undvika att kompensationsåtgärder som planeras att genomföras utanför planområdet (off-site) ska resultera i en mängd mindre områden. Därför satsar kommunen på att samla kompensationsåtgärder från olika planprojekt på särskilt utpekade kompensationsområden för att på lång sikt få större

sammanhängande naturområden. Områdena är utpekade i översiktsplan, både i den gällande från 2010 och den framtagna för år 2020, som kompensationsområden av antingen typ I eller typ II. Typ I är områden där markanvändningen förändras för att öka ekologiska och rekreativa värden/funktioner (t.ex. att åkermark omvandlas till äng). Typ II är områden som redan inrymmer ekologiska och rekreativa värden/funktioner men tillförs kvalitetshöjande åtgärder (t.ex. utveckling av vegetation i parkområden) (Lomma kommun, 2010; 2020). Markanvändningen i ett kompensationsområde av typ II behöver därmed inte förändras. Kompensationsområdena är främst placerade i närheten av tätorter för att säkerställa att de kan nyttjas för rekreation. Kompensationsområden av typ I är ofta utpekade på platser som även är mindre lämpliga för odling eller exploatering. I översiktsplanen 2020 framgår dessutom att mångfunktion ska eftersträvas i typ I-områden och att de nyskapade naturområdena på sikt ska bli naturreservat som ett sätt att långsiktigt säkra kompensationen (Lomma kommun, 2020). Kommuner äger en del av kompensationsområdena men inte alla, och de har rättighet att peka ut särskilda områden i översiktsplan utan att ta in synpunkter från andra markägare (Helena Björn, Lomma kommun, minnesanteckningar möte, 2018-06-11).

3.2.4. Erfarenheter och lärdomar

Inom Lomma kommun verkar det finnas en samsyn mellan både tjänstepersonerna och politiker att miljökompensation är ett bra verktyg, speciellt för att undvika exploatering av viktiga områden och miljövärden (Helena Björn, Lomma kommun, minnesanteckningar möte, 2018-06-11). De tjänstepersoner som kommer i kontakt med kompensationsarbetet är ofta intresserade och acceptansen tycks också ha ökat på andra avdelningar (Lomma kommun, Gruppintervju, 2019-09-19). Innan det politiska beslutet fastställes kunde det vara svårt för de som arbetade med kompensationen att motivera merkostnaden för kompensationsåtgärder som till exempel gröna tak. Det politiska beslutet har bidragit till mer acceptans och att tjänstepersonerna i slutet av projektet inte behöver motivera varför de valt särskilda kompensationsåtgärder som resulterat i högre kostnader.

I systemet som Lomma kommun använder för årsredovisning av bland annat budget inkluderas kommunens miljömål och även deras kompensationsarbete. Kompensationsarbetet beskrivs kvalitativt i årsredovisningen men önskan finns att kunna redovisa med mer kvantitativa mått som tydligare visar resultaten av kompensationsarbetet (Helena Björn, Lomma kommun, minnesanteckningar möte, 2018-06-11). Det är därmed centralt för Lomma att hitta ett bra nyckeltal för hur kompensation kan redovisas kvantitativt men hur är ännu inte klarlagt (Helena Björn, Lomma kommun, minnesanteckningar möte, 2018-06-11).

Historiskt sett har medvetenheten och acceptansen för ekologisk kompensation varit stor inom Lommas politik. Det anses viktigt att synen på hur man kompenserar är förankrad hos politikerna för att det inte i efterhand ska komma

fram att politikerna har en helt annan uppfattning än tjänstepersonerna (Helena Björn, Lomma kommun, minnesanteckningar möte, 2018-06-11). För att skapa mer medvetenhet inom politiken höll planberedningsgruppen som arbetar med kompensation en workshop med Lommas politiker under 2018, där man diskuterade hur kompensation bör fungera och vilka kompensationsåtgärder som är rimliga (Helena Björn, Lomma kommun, minnesanteckningar möte, 2018-06-11). Workshops har också hållits med en privat exploateringsfirma vid utformning av ett detaljplaneprojekt där exploateringsfirman självantog att planera och genomföra kompensationsåtgärder på egen mark (Lomma kommun, Gruppintervju, 2019-09-19). I workshopen belystes att kompensation inte behöver innebära en ekonomisk förlust utan att det tvärtom kan bidra till ett ekonomiskt mervärde t.ex. genom att anläggningar som främjar ekosystemtjänsten vatteninfiltration kan ersätta dyrare och mer tekniska anläggningar för vattenhantering. Generellt anses acceptansen bland privata exploatörer i Lomma öka men tycks variera beroende på företagets storlek och erfarenhet av kompensationsarbete. Större företag som tidigare varit verksamma i kommunen tycks ha en högre acceptans och även ett egenintresse genom att de kan se ett marknadsföringsvärde av kompensation, och att gröna värden skapar ett mervärde för de omkringboende och samhället i stort (Lomma kommun, Gruppintervju, 2019-09-19). Mindre företag med mindre projekt, och som kanske inte stött på kompensation tidigare, tycks ha svårare att förstå och acceptera principen kring miljökompensation. Medan en del av företagen går med på att skapa mer grönytor lägger andra inte in det i planeringen om de får reda på att det inte är tvingande (Lomma kommun, Gruppintervju, 2019-09-19). Det finns en problematik i att exploatörer många gånger hoppas på att kommunen ska sköta kompensationen och att det ska göras på någon annan plats eftersom exploatören behöver bygga så mycket som möjligt inom planområdet (Lomma kommun, Gruppintervju, 2019-09-19).

Lagstiftningen (främst PBL) utgör ett hinder för kommunen då de inte kan ställa krav på kompensation gentemot en privat exploatör, och kommunen får då i stället förlita sig på exploatörernas goodwill, dvs. deras vilja att göra en god gärning som bidrar till att de får gott anseende (Helena Björn, Lomma kommun, minnesanteckningar möte, 2018-06-11). Lagstödet för krav på kompensation i miljöbalken är begränsat och handlar främst om exempelvis intrång i skyddade naturmiljöer och det saknas krav på kompensation för det vardagslandskap som ofta berörs av exploatering i detaljplaneprojekt (Lomma kommun, 2018b). (Lomma kommun, Gruppintervju, 2019-09-19). Kommunen vill undvika en urholkning av de allmänna intressena och att exploatörer tar allmänintressen i anspråk utan att också betala för det, och man anser att "Polluter Pays Principle" behöver tillämpas fullt ut.

Inom allmänheten i kommunen finns starka åsikter om att bevara gröna värden och att de ska kompenseras om de tas i anspråk. Tidigare exploatering som tog mycket grönska i anspråk skapade stor upprördhet bland kommuninvånare vilket i sin tur påverkade politiken (Lomma kommun, Gruppintervju, 2019-09-19).

Berörda kommuninvånare kan främst vara med att påverka vid samråd och vid ett projekt med utformning av en skolbyggnation fick berörda vara med att utforma själva kompensationsåtgärderna. Men att ha specifika samråd med berörda för utformning av kompensation anses tidskrävande och svårt att tillämpa vid alla projekt även om det är ett positivt inslag i planprocessen (Lomma kommun, Gruppintervju, 2019-09-19).

3.3. Modellerna i BBOP's principer

3.3.1. Om BBOP och principerna

BBOP (Business and Biodiversity Offsets Programme) var en global plattform som startade 2004 och formellt avslutades 2018, och som byggde på samarbeten mellan bl.a. myndigheter, företag och icke-statliga organisationer. BBOP tog fram standarder och andra verktyg kring kompensation baserat på erfarenheter och studier som ska fungera som vägledning i hur man bäst arbetar med det i praktiken. BBOP betonade vikten av att följa skadelindringshierarkin (se MuniComp, Delrapport 3), dvs. att vid exploateringsprojekt ska negativ påverkan i första hand undvikas och i andra hand minimeras. Tredje steget är avhjälpande åtgärder som återställning/restaurering och det fjärde steget är kompensation vilket ska ses som ett allra sista alternativ. Centralt är också att kompensationsprojektet inte ska gå med nettoförlust (*no net loss*) eller företrädelsetvis leda till en nettoökning (*net gain*) av biologisk mångfald. Med biologisk mångfald menas här inte bara ekologiska värden/funktioner utan också de sociala och kulturella värden/funktioner som biologisk mångfald bidrar med till människan. BBOP tog år 2009 fram tio principer som kan fungera som ett ramverk för utformning och implementering av ekologisk kompensation. Principerna kan också användas för att utvärdera huruvida ett kompensationsprojekts utformning och genomförande kommer leda till goda resultat utifrån BBOP's erfarenhet. Principerna ingår i en standard som BBOP tagit fram (*Standard on Biodiversity Offset*) där de kan utvärderas med stöd av särskilda kriterier och indikatorer (BBOP, 2012). Principerna är listade i Tabell 1 i enlighet med Naturvårdsverkets översättningar (Naturvårdsverket, 2016, s. 22).

3.3.2. Jämförelse mellan principer och kommunernas kompensationsmodeller och arbetssätt

Kompensationsmodellerna i Lomma och Helsingborg har jämförts för att utreda i vilken utsträckning deras arbetssätt överensstämmer med BBOP's principer (Tabell 1). En utvärdering gjordes dels av projektdeltagare inom MuniComps arbetspaket 4 (WP4), dels av Lommas och Helsingborgs kommunrepresentanter i projektet.

Projektets utvärdering bygger på kommunernas tillgängliga dokument, erfarenheter inom projektet och är bedömt med stöd av principernas kriterier och indikatorer. Resultaten för varje enskild princip beskrivs i Tabell 1 och beroende på hur princip och arbetssätt överensstämmer har en indelning gjorts i *stämmer*, *stämmer delvis* och *stämmer inte*. Utvärderingen bör inte ses som en strikt objektiv bedömning eftersom de flesta principer innehåller formuleringar som kan tolkas på olika sätt. Man kan också komma fram till olika bedömningar beroende på om man utgår från den principiella modellen för kompensation, eller tar hänsyn till den faktiska tillämpningen av modellen. Trots detta kan jämförelsen ändå ge en översiktlig bild av hur kommunernas kompensationsarbete förhåller sig till BBOP-principerna, och framför allt identifiera principer där tydliga avvikelser finns.

Resultatet från Lommas självutvärdering kring principerna är att 5 *stämmer* och 5 *stämmer delvis*. Enligt projektets utvärdering bedöms att 1 *stämmer*, 8 *stämmer delvis* och 1 *stämmer inte*. De två olika utvärderingarna skiljer sig därmed i totalt 5 principer.

Resultatet från Helsingborgs självutvärdering kring principerna är att 4 *stämmer*, 3 *stämmer delvis*, 2 *stämmer inte* och 1 är bedömd som *stämmer delvis/inte*. Enligt projektets utvärdering bedöms att 2 *stämmer*, 6 *stämmer delvis* och 2 *stämmer inte*. De två olika utvärderingarna skiljer sig i totalt 3 principer.

Princip 1, om att tillämpa skadelindringshierarkin, är bedömd som *stämmer* av båda kommunrepresentanterna och som *stämmer delvis* av projektet. Kommunernas arbetssätt stämmer i bemärkelsen att de tillämpar den hierarki som finns i balanseringsprincipen, att negativ påverkan först ska undvikas och minimeras innan kompensation genomförs. Kommunernas arbetssätt stämmer inte vid närmare jämförelse av principens kriterier och indikatorer om att skadelindrande åtgärder ska definieras och dokumenteras (BBOP, 2012). I andra delar av projektet har det framgått att dokumentationen brister om vilket steg i balanseringsprincipen en åtgärd syftar till (ex. MuniComp, Delrapport 3). Det blir därmed otydlig om vilka åtgärder som är skadelindrande och vilka som är kompensatoriska, och det synliggörs inte i vilken mån skadelindringshierarkin tillämpas.

Princip 2 handlar om att det finns gränser för vad som kan kompenseras, dvs. att vissa naturmiljöer är särskilt känsliga och/eller oersättliga och skador på dem kan inte vägas upp av kompensation. I båda kommuners självutvärderingar görs bedömningen att principen *stämmer* med deras arbetssätt med hänvisning till områden som i större planer (ex. översiktsplan) inte får exploateras. I projektets utvärdering görs bedömningen att principen *stämmer* för Helsingborg och *stämmer delvis* för Lomma. Projektets bedömning grundar sig på att Helsingborg i sin behovsbedömning listar specifika värden/naturmiljöer som inte går eller är svåra att kompensera p.g.a. sin känslighet/oersättlighet, något som saknas i Lommas dokument om miljökompensation.

Princip 3 handlar om att kompensation ska tillämpas i ett landskapssammanhang där kompensationens förväntade effekter ska stödja en ekosystemansats och ta hänsyn till biodiversitetens biologiska, sociala och kulturella dimensioner. Principen är bedömd som *stämmer* i Lommas självutvärdering och som *stämmer delvis* i Helsingborgs. Av projektet bedöms att principen *stämmer delvis* för båda kommuners arbetssätt. I Lomma är det tydligare att kompensationen sätts i ett större landskapssammanhang då det finns uttryckt att den bl.a. ska motverka invasiva arter och återskapa förlorade naturmiljöer (Lomma kommun, 2018b). Sådana mål finns inte utsagda i Helsingborg men i behovsbedömningen uttrycks att kompensation av ekologiska värden kan undantas från närhetsprincipen om de bidrar till mer naturvårdsnytta på annan plats. Båda kommunerna tar hänsyn till biodiversitetens olika dimensioner genom att inkludera både biologiska och rekreativa/kulturella funktioner i sina bedömningsdokument. En av BBOP's kriterier för principen är att kompensationen ska utformas och genomföras långsiktigt, med beaktande av andra troliga exploateringar i framtiden (BBOP, 2012). Det framgår inte i någon av kommunerna hur samtliga kompensationer långsiktigt skyddas från framtida exploatering. I Lomma görs det enbart för de kompensationsområden som är utpekade i översiktsplan och planeras bli naturreservat (Lomma kommun, 2020).

Princip 4 och 5 berör båda mätbarheten av positiv naturvårdsnytta och nettoökningen av biologisk mångfald som utfall av kompensationsåtgärderna. Princip 4 handlar om att kunna mäta naturvårdsnytta och att kompensationen ska leda till en nettoökning, eller i alla fall ingen nettoförlust, av biologisk mångfald. Lomma kommun har uttryckt i sina dokument att kompensation ska utformas genom extrakompensation för att säkra att kompensationsåtgärderna långsiktigt väger upp för påverkan, något som inte uttrycks i Helsingborg. Princip 5 handlar om additionalitet av naturvårdsnytta och att det inte ska finnas någon risk att en skadlig verksamhet på grund av kompensationen flyttas till en annan plats. Additionalitet innebär att kompensationen ska leda till ökad/förhöjd naturvårdsnytta, dvs. att kompensationen bevisligen ska stärka naturvärdena i form av åtgärder som endast gjorts på grund av kompensationen och annars inte skulle ha genomförts. Ingen av kommunerna har metoder för att mäta naturvårdsnytta och på så sätt är det inte kvantitativt möjligt att utreda huruvida kompensationen lett till nettoökning av biologisk mångfald eller att nettoförlust uteblivit. Gällande flytt av skadlig verksamhet i princip 5 kan detta ske i båda kommuner om exploatör vill undkomma kompensation genom att flytta exploateringen till annan kommun som inte arbetar med kompensation. För Lomma har princip 4 och 5 bedömts som *stämmer delvis* av både kommunrepresentanten och projektet. För Helsingborg har princip 4 och 5 bedömts som *stämmer inte* av både kommunrepresentanten och projektet.

Princip 6 handlar om att berörda aktörer ska ges möjlighet att delta i utformningen av kompensationsåtgärderna och **princip 7** handlar om att kompensationen ska utformas så det blir en rättvis fördelning av ansvar, skyldigheter, risker och nytta

(med hänsyn till lagstiftning och tradition). Principerna bedöms som *stämmer delvis* av både kommunrepresentanterna och projektet. Genom samråd får berörda aktörer möjlighet att uttrycka sina synpunkter angående detaljplanens utförande men det innebär inte att kompensationens utformning i samråd tas upp till diskussion eller regleras. Detta gäller särskilt i Lomma som utformat sin rutin så att kompensationsutredningen (U04) normalt görs efter samrådet vilket resulterar i att detaljplaner i flera fall saknar information om vilka kompensationsåtgärder som planeras. Förutom samråd har kommunerna inget system för att berörda aktörer, särskilt allmänhet såsom närboende, ska kunna inkluderas i utformningen av kompensationsåtgärderna, men det finns exempel på fall där det gjorts i båda kommuner. Att de närboende som drabbats av exploateringen ska få nytta av kompensationen försöker säkras av båda kommunerna genom att de prioriterar att genomföra kompensation inom eller i närheten av planområdet som exploaterats. Fördelningen av ansvar och skyldigheter berör främst exploatörer, och att detta ska fördelas rättvist begränsas av lagstiftningen då kommuner inte kan ställa krav om kompensation på privata exploatörer när det gäller vardagslandskap utan miljöer/värden skyddade av miljöbalken. Dokumentationen kring fördelning av ansvar och skyldigheter är också något begränsad, t.ex. synliggörs sällan slutlig kompensationskostnad och kostnadsfördelning.

Enligt **princip 8** ska kompensationens utformning och genomförande omfattas av ett adaptivt angreppssätt gällande skötsel, uppföljning och utvärdering samtidigt som dess varaktighet motsvarar varaktigheten av intrånget. I Lommas självutvärdering bedöms att principen *stämmer* medan det i projektets utvärdering bedöms att principen *stämmer delvis*. För Helsingborg görs bedömningen att det *stämmer delvis* i båda utvärderingar. Båda kommunrepresentanterna uttrycker att uppföljning och skötsel görs på kommunens mark. Projektets resultat i utvärderingen baseras på att det saknats fullständig och noggrann dokumentation om uppföljning med tydlig jämförelse över vad som planerades, vad som genomfördes och vad resultaten blivit. Samtidigt kan det ännu ha varit för tidigt för kommunerna att utvärdera resultaten av de kompensationsfall som ingått i projektet. Båda kommunerna har uttryckt i sina dokument att uppföljning ska ske och vilken förvaltning som ansvarar för det men med vilka metoder eller nyckeltal/mätetal framgår inte. Dessutom finns inte mycket information om hur kompensationens varaktighet säkras.

Princip 9 handlar om att kompensationens utformning, genomförande och resultat ska ske och kommuniceras på ett transparent sätt. Lommas kommunrepresentant bedömer att principen *stämmer delvis* eftersom de dokumenterar i text och planerar att inkludera resultaten i sin kommunala årsredovisning. Projektets bedömning gällande Lomma är att principen *stämmer inte* med arbetssättet, mycket på grund av att kompensationsåtgärder inte alltid framgår i detaljplaner. Helsingborgs kommunrepresentant bedömer att principen *stämmer* eftersom kompensationsåtgärder presenteras i detaljplaner som är offentligt tillgängliga på kommunens webbsida. Projektets bedömning gällande Helsingborg är att principen

stämmer delvis. Med utgångspunkt från projektets erfarenheter och resultat finns brister kring transparens i båda kommunernas arbetssätt. Dokumentation sker inte alltid på ett konsekvent sätt och förutom detaljplaner är andra bedömningsdokument och avtal inte lättillgängliga. Det kan till viss del bero på att det är många tjänstepersoner inblandade samtidigt som det inte verkar finnas en fast rutin eller system för hantering av dokumentationen. I båda kommunerna finns brister i transparens kring kommunikationen av kompensationens resultat eftersom ingen sådan dokumentation under projektets gång funnits offentligt lättillgänglig.

Princip 10 handlar om att kompensationens utformning ska ske med vetenskaplig grund och med hänsyn till traditionell kunskap. I Helsingborgs självutvärdering bedöms principen som *stämmer* och i Lommas som *stämmer delvis* bl.a. för att de har egna prioriteringsval av särskilda ekosystemtjänster. Av projektet bedöms principen som *stämmer delvis* för båda kommunerna eftersom kompensationsutredningar och åtgärder visserligen tas fram av personer med god ekologisk kunskap och med utarbetad metodik, samtidigt som dokumentation av genomförande av kompensationer i stor utsträckning saknas och berörd lokalbefolkning sällas involveras i genomförandet.

Tabell 1. BBOP's principer i jämförelse med Lomma och Helsingborgs kommun arbetssätt för ekologisk kompensation. *K = Kommun.*

Princip	Projektets utvärdering av kommunerna i jämförelse med BBOP's standard				Kommunrepresentanternas självutvärdering ¹⁰	
	Sammanfattning	K	Skilnader	Se vidare/referenser		
1. Tillämpa skadelindringshierarkin - kompensation tillämpas först efter att man vidtagit lämpliga åtgärder för att undvika, minimera, så långt det är praktiskt möjligt, och återställa skador på naturmiljön.	Båda kommunerna har ett arbetssätt som involverar skadelindringshierarkin genom att balanseringsprincipen bygger på dessa olika steg, även om kommunernas tolkning av de olika stegen skiljer sig något åt. Det är däremot inte alltid tydligt i kompensationsfallen hur och i vilken omfattning de olika stegen tillämpas då terminologin används i begränsad omfattning.	Lomma	I Lomma finns samtliga steg med även om planförslaget går vidare för miljövärdesbedömning och kompensationsutredning. Här kan "undvika" också innebära undvikande av skada för enskilda objekt för aktuell exploatering.	• U03 Miljövärdesbedömning • Handbok i miljökompensation (utkast) • MuniComp, Delrapport 3 • MuniComp Delrapport 4:2	Stämmer	Ingår i vår rutin samt i planeringsprocessen generellt.
	Andra planer inom kommunerna såsom ÖP och grönplaner ingår ofta som utgångspunkt för undvikande.	Helsingborg	I Helsingborg används stegen främst som kronologiska steg i processen, t.ex. används främst "undvika" som att planförslaget nekas (exploatering får ske på annan plats).	• Behovsbedömning • MuniComp, Delrapport 3 • MuniComp, Delrapport 4:2	Stämmer	Ingår i balanseringsprincipen.

¹⁰ Kommunrepresentanterna har gjort utvärderingen enbart utifrån BBOP's principer och inte med hjälp av principernas tillhörande kriterier och indikatorer tillgängliga i BBOP's "Standard on Biodiversity Offset".

2. Det finns gränser för vad som kan kompenseras. Vissa typer av intrång eller skador kan inte uppvägas genom kompensation på grund av den påverkade naturmiljöns känslighet och/eller oersättlighet.	För båda kommunerna gäller att det i andra planer och regelverk finns gränser för vad som kan kompenseras, t.ex. i ÖP eller grönstrukturprogram genom utpekning av värdefulla natur- eller grönområden där exploatering ska undvikas. I dokumenten med beskrivningar av kommunernas arbetssätt finns gränsdragning tydligast uttryckt i Helsingborgs kommun.	Lomma	Stämmer delvis	I Lomma finns detta inte uttryckligen i dokumenten med beskrivning av arbetssättet för miljökompensation.	• U03 Miljövärdesbedömning • U04 Kompensationsutredning	Stämmer	I ÖP pekas de områden ut som är "no go". Underlaget till detta är vårt naturprogram som delvis bygger på inventeringar.
		Helsingborg	Stämmer	I Helsingborgs behovsbedömning uttrycks att det finns gränser/vissa värden som är svåra att kompensera för. Den tillhörande listan över sådana värden innehåller bl.a. åkermark, landskapsbild och ovanliga/värdefulla vegetationstyper.	• Behovsbedömning • ÖP 2010	Stämmer	Ja, vissa områden högt värderade i underlag och ska inte röras. Grönstrukturprogram och Natur- och kulturmiljöprogram.
3. Ekologisk kompensation ska tillämpas i ett landskapssammanhang där kompensationens förväntade effekter stödjer en ekosystemansats och tar hänsyn till den biologiska mångfaldens biologiska, sociala	Det framgår inte tydligt vilken roll som kommunernas arbete med ekologisk kompensation har i ett större landskapssammanhang. Här spelar förmodligen andra kommunala planer större roll. Landskapssammanhang i relation till ekologisk kompensation är tydligare beskrivet i Lomma. Ett av kriterierna i BBOPs standard, som inte går att utläsa av enbart	Lomma	Stämmer delvis	I Lomma beskrivs landskaps-sammanhang som en utgångspunkt för kompensation. Även inom ramen för miljövärdesbedömningen finns landskapsperspektivet med. Kompensationen ska bl.a. bidra till att motverka invasiva arter och återskapa förlorad natur kopplad till äldre kulturlandskap. I naturmiljöprogrammet ingår även lokala miljömål om hur kompensationsarbetet planeras att utvecklas.	• Underlag till miljövärdesbedömning • Handbok i miljökompensation (utkast) • Naturmiljöprogram 2018 + Bilagor • ÖP 2010 och 2020	Stämmer	Analys görs vad vi saknar och vad som behöver stödjas.

<i>och kulturella dimensioner.</i>	principens formulering, handlar om att kompensationen ska utformas långsiktigt och att möjliga framtida exploateringar av kompensationen ska beaktas. Hur detta hanteras och bedöms är otydligt i båda kommuners modeller och arbetssätt. Något tydligare är det i Lomma gällande kompensationsområden utpekade i översiktsplan, men inte för övriga platser.	Helsingborg	Stämmer delvis	I Helsingborg saknas en tydlig koppling till kompensationens förväntade effekter i ett landskapssammanhang. I kommunplanedokument framgår inte hur kompensation exempelvis kan bidra till andra bevarande-prioriteringar eller mål. I översiktsplan framgår enbart att påverkade värden ska ersättas med likvärdig funktion.	• ÖP 2010	Stämmer delvis	Vi har inte det tydligt uttalat i vår metodbeskrivning men däremot i vårt gröonstrukturprogram, natur- och kulturmiljöprogram.
<i>4. Ekologisk kompensation ska tillämpas med utgångspunkten att mätbar naturvårdsnytta ska leda till en nettoökning av biologisk mångfald, eller åtminstone till att nettoförluster uteblir.</i>	Här skiljer sig kommunernas utgångspunkter inom ramen för arbetssätt och tillämpning av ekologisk kompensation. Helsingborg har inget uttalat mål om nettonytta för balanseringsprincipen, medan Lomma har detta. Ingen av kommunerna har en tydlig tillämpning av att mäta naturvårdsnytta.	Lomma	Stämmer delvis	I Lommas beskrivning för miljökompensation uttrycks att kompensationen ska motsvara minst det som förlorats, d.v.s. att kompensationen bör leda till nettonytta. I några kompensationsfall beskrivs hur detta ska tillämpas genom angivelse av kvantitativa mått av t.ex. ytor som ska kompenseras för en viss naturtyp eller antal träd som krävs.	• Handbok i miljökompensation i Lomma kommun (utkast) • MuniComp, Delrapport 4:3	Stämmer delvis	Vi mäter inte, men skulle det gå så skulle vi nog göra så. I stället gör vi en bedömning där vi säger om vi har ökat eller inte.

		Helsingborg	Stämmer inte	Inga uttalade mål om att balansering ska leda till nettonyttan och ingen mätning av naturvårdsnytta.	• MuniComp, Delrapport 4:3	Stämmer inte	Vi mäter inte vilken effekt som åtgärderna får på naturvårdsnyttan. Men vi utgår från att när vi skapar nya biotoper till exempel så får vi en positiv effekt.
5. Ekologisk kompensation ska leda till positiv naturvårdsnytta utöver det som skulle ha skett om kompensationen hade uteblivit, additionalitet. Kompensationen får inte ske så att skadliga verksamheter flyttas och påverkar	Denna princip är något svårtolkad i detta sammanhang. Grundfrågan rör sig om "vad skulle hänt om inte kompensation tillämpats?", t.ex. vad skulle ändå gjorts? Kommunens rådighet, t.ex. genom begränsningar i PBL är inte oviktig här. Exploatören kan också välja en annan plats, i en annan kommun och verksamheter kan därför ge skador någon annanstans.	Lomma	Stämmer delvis	Framgår att kompensation ska utformas genom "extrakompensation", dvs. att extra åtgärder ska tas fram som inte bara för stunden likställer påverkan, utan säkrar kompensationens framtida positiva framgång. Dessutom uttrycks att kompensationen ska användas för att förbättra kommunens ekologiska status. Samtidigt finns inga särskilda mätmetoder om hur detta bevisligen leder till naturvårdsnytta och nettoökning av biologisk mångfald.	• Handbok i miljökompensation (utkast) • Naturmiljöprogram 2018 Bilagor	Stämmer	Politiskt beslut att vi ska gå på plus i takt med att exploatering sker. Exempel finns att tillgå.

<i>biologisk mångfald någon annanstans.</i>		Helsingborg	Stämmer inte	I Helsingborgs arbetssätt finns ett fokus på skador snarare än kompensation, och additionalitet som begrepp saknas.		Stämmer inte	Det står inte uttalat att det ska gå med plus, endast att värdena ska ersättas.
<i>6. Berörda aktörer ska ges möjlighet att delta i utformning av kompensationsåtgärderna.</i>	För båda kommunerna saknas systematik och arbetssätt för att utreda vilka som är "berörda aktörer". Berörda aktörer skulle kunna vara byggherrar, närboende, och verksamheter i närheten av platsen (både för exploatering och kompensation). Berörda aktörer i form av t.ex. närboende har möjlighet att delta i samråd om	Lomma	Stämmer delvis	I Lomma görs kompensationsutredningen efter det att detaljplanen gått på samråd vilket begränsar att sakägare får ta del av kompensationsåtgärderna. Det finns dock exempel på kompensationsfall där berörda aktörer deltagit på olika sätt i åtgärderna, men systematik saknas fortfarande.	• MuniComp, Delrapport 4:2	Stämmer delvis	I något projekt har vi samverkat med närboende eller skola, elever, föräldrar. I något projekt på privat mark har vi haft samverkan med Skanska. Vi har dock ingen struktur för detta.

	detaljplaneförslaget och där uttrycka sina synpunkter men det är inte säkert att kompensation berörs. Här finns stora skillnader i kommunernas tillämpning, som ger utslag för aktörers möjlighet att delta i utformning av åtgärder då kompensationsåtgärder normalt tas fram efter samråd i Lomma. Överlag bedöms möjligheten till den typen av inflytande som låg i båda kommunerna.	Helsingborg	Stämmer delvis	I Helsingborg finns i flera fall kompensationsåtgärderna utpekade i detaljplan som går på samråd. Det finns alltså en möjlighet att berörda aktörer kan lämna synpunkter på åtgärderna. Finns kompensationsfall där berörda aktörer deltagit vid utformning men det är inte normen.	• MuniComp, Delrapport 4:2	Stämmer delvis/inte	Det sker normalt sett ingen dialog med närboende. I något fall har utformningen grundats på barndialog.
<i>7. Kompensationsåtgärder ska utformas så att fördelningen av ansvar, skyldigheter, risker och nytta sker rättvist och balanserat, med hänsyn till lagstiftning och tradition. Särskild hänsyn ska tas till ursprungsbefolkninga</i>	Befintlig lagstiftning, och framför allt begränsningar inom PBL gör det svårt för kommunerna att se till att kompensation utformas för att efterleva denna princip. Kommunerna har inte full rätt att ålägga exploatören samtliga kostnader eller åtaganden. Det är också svårt att se hur lokalisering av skada och nytta korrelerar. Kommunnivån är dock en bra förutsättning för att ta hänsyn till lokalsamhällen.	Lomma	Stämmer delvis	Kostnaden för kompensation blir del av hela projektkostnaden (ingen monetär beräkning av kompensation). Finns exempel på fall där privata exploatörers ansvar och skyldigheter gällande kompensationen har uttryckts i tillgängligt avtal, men inte monetärt.	• ÖP 2010, 2020 • Handbok i miljökompensation (utkast) • MuniComp, Delrapport 4:2 • MuniComp, Delrapport 4:3	Stämmer delvis	Vi har ett kustvattenråd där det lokala yrkesfisket samt alla föreningar som berörs av åtgärder i kust- och hav sitter med. Ibland presenteras projekt där för tidiga synpunkter utanför planeringsprocessens samrådssystem hanteras. Utöver detta skriver vi om kompensation i våra planer och det ingår då i ordinarie samrådsprocess.

<i>r och lokalsamhällen.</i>	Både kommunerna prioriterar och tillämpar främst kompensationsåtgärder inom planområdet för att värdena ska vara till nytta för samma personer som innan exploatering, särskilt gällande rekreativa värden. Möjligen något tydligare i Helsingborg som uttrycker att närhetsprincipen har störst betydelse för rekreativa värden.	Helsingborg	Stämmer delvis	Det svårt att se korrelation mellan balanseringsvärdet (summan för kompensationen) och vad kompensationen egentligen kostar. Det är en försvårande omständighet, i relation till principen. Finns exempel på fall där privata exploatörers ansvar, skyldigheter och kostnader för kompensation tydligt reglerats i avtal, men detta var innan ändringarna i PBL 2015 kring exploateringsavtal och särkrav.	• Behovsbedömning • MuniComp, Delrapport 4:2 • MuniComp, Delrapport 4:3	Stämmer delvis	Finns inget stöd för kompensation enligt PBL för "vardagslandskapet". Men val av åtgärder utgår från den lokala platsens förutsättningar och tradition. Samrådsskedet i detaljplaneprocessen ger möjlighet för alla att tycka till om kompensation/balansering.
<i>8. Kompensationsåtgärdernas utformning och genomförande ska omfatta ett adaptivt angreppssätt med skötsel, uppföljning, och utvärdering. Kompensationens varaktighet bör motsvara varaktigheten på det intrång den kompenserar för.</i>	Till viss del för tidigt att bedöma denna princip eftersom kommunernas tillämpning inte har funnits så länge. Men för båda kommunerna finns frågetecken kring hur uppföljning och utvärdering ska hanteras. Inte mycket information finns uttryckt gällande varaktighet, dvs. hur det förhindras att kompensationsåtgärderna i senare skede exploateras.	Lomma	Stämmer delvis	I Lomma finns förutsättningar för uppföljning i kompensationsutredningsdokumentet. Uppföljning planeras också komma in i kommunens årsredovisning. Angående varaktighet finns i Lomma ett mål för kompensationsområdena (utpekade i ÖP) att bli naturreservat men inte för åtgärder som görs på övriga områden.	• U04 Kompensationsutredning • Handbok i Miljökompensation (utkast) • ÖP 2010, 2020	Stämmer	Uppföljning sker, områden som kommer ifråga är i princip enbart på egen mark och kompensationen ska då in i ordinarie skötselsystem. Utvärdering ska ske i kommunens uppföljningssystem. Detta har ännu inte inträtt i tid (överlämning sker vid garantibesiktning efter 2 år) och först 3 år efter det ska det redovisas i uppföljningssystemet.

		Helsingborg	Stämmer delvis	Det finns en sammansatt större utvärdering av olika kompensationsfall som kommunen utarbetat internt men som inte varit helt fullständig under projektets gång. En årlig sammanställning av fall där balanseringsprincipen tillämpats ska enligt modellen göras, men har inte tillämpats. En sådan sammanställning skulle kunna vara en utgångspunkt för utvärdering. Det är dock viktigt att själva åtgärderna också följs upp och utvärderas.	• Behovsbedömning • MuniComp, Delrapport 4:2	Stämmer delvis	Kompensationsåtgärder på stadens mark följs upp i samband med att garantiskötseln går över till ordinarie skötsel.
9. <i>Kompensationens utformning och genomförande, samt kommunikationen av resultat, ska ske på ett transparent sätt.</i>	Det finns brister kring transparens i båda kommunerna. Det finns t.ex. ofullständig information om åtgärdernas utformning och genomförande. All dokumentation rörande kompensationsprojekten är inte lättillgänglig, särskilt gällande information om resultat. Det kan vara en försvårande faktor att så många olika förvaltningar är involverade, vilket speglar	Lomma	Stämmer inte	I Lomma sker kompensationsutredningen efter samråd av detaljplan vilket gör det än svårare för processen att vara transparent. Analysen av kompensationsfall visar att kompensationsåtgärder tenderar att inte formuleras i detaljplanen.	• Handbok i miljökompensation (utkast) • MuniComp, Delrapport 4:2	Stämmer delvis	Kommer att ingå i kommunens uppföljningssystem och därmed rapporteras i årsredovisningen, sker idag i textform beskrivande.

	kommunernas stuprörs-struktur. En annan försvårande faktor kan vara att begränsningar i lagstiftning gör det svårt att ha ett stringent och tydligt arbetssätt (t.ex. där ansvar och skyldigheter alltid ser likvärdiga ut).	Helsingborg	Stämmer delvis	I Helsingborg är det svårt att följa en röd tråd i kompensationsfallen, t.ex. är det svårt att se kopplingen mellan uträknat balanseringsvärde och kompensationsåtgärder. Däremot finns ofta kompensationsåtgärder uttryckta i planhandlingarna som går ut till samråd och är tillgängliga via kommunens hemsida.	• MuniComp, Delrapport 4:2	Stämmer	Kompensationen redovisas i planhandlingar som är allmänna och tillgängliga via web.
10. Kompensationens utformning och genomförande ska ske på vetenskaplig grund, med hänsyn till traditionell kunskap.	För båda kommuner gäller att kommunekologer och andra experter inom sitt område gör utredningar och bedömningar inom kompensationsprojekten, och ibland tas även externa miljökonsulter in. För bedömningar av skador används utarbetad metodik och kan därför betraktas	Lomma	Stämmer	Uttrycks i dokument tillhörande Lommas kompensationsmodell att bedömningar och utredningar ska göras av ekologer eller personer med likvärdig ekologisk kunskap. Utarbetad metodik för bedömning av kompensationsbehov.	• U03 Miljövärdesbedömning • U04 Kompensationsutredning • Handbok i miljökompensation (utkast)	Stämmer delvis	Inventering enligt SIS NVI, däremot en del innovation kring vad som bör prioriteras av ekosystemtjänster och hur man ska se det i längre tidsperspektiv (t.ex. hur ska man se på potential för en ordinär grönyta och kommande framtida behov).

	göras på vetenskaplig grund. Designen och genomförande av själva åtgärderna är mer oklar p g a bristande dokumentation, men i den mån samma personer är involverade kan det förväntas ske med god expertis. Medan det i Lomma är explicit uttryckt i dokument att bedömningar ska göras av personer med ekologisk kompetens, finns detta krav inte uttryckt i något dokument i Helsingborg.	Helsingborg	Stämmer	Kommunekolog eller person med motsvarande kompetens gör utredningar och bedömningar i kompensationsprojekten. Krav på ekologisk kompetens finns dock inte dokumenterat. Utarbetad metodik för bedömning av kompensationsbehov.		Stämmer	Åtgärder för biologisk mångfald bygger på landskapsekologiska analyser, naturvärdesinventeringar, med mera.
--	--	-------------	---------	--	--	---------	--

4. Diskussion och slutsatser

4.1. Liknande förutsättningar och betydande skillnader

Trots att både Lomma och Helsingborgs kommun ursprungligen har utgått från balanseringsprincipen har deras kompensationsmodeller utformats på olika sätt och skiljer sig i rutiner, metodstruktur och bedömningsvärden. Samtidigt ställs kommunerna inför liknande utmaningar främst kopplade till den rådande lagstiftningen. De största skillnaderna mellan kommunernas modeller är deras olika definitioner och tillämpning av balanseringsprincipens steg, värdena de använder för bedömning av miljöförluster och kompensationsbehov och hur de i vissa fall hanterar kompensation vid privat exploatering. Lomma har arbetat fram en tydligare rutin för miljökompensation genom hela detaljplaneprocessen i form av de olika arbetsmomenten, något som ännu saknas i Helsingborg. Samtidigt verkar det i både Lomma och Helsingborgs kommun växt fram en god horisontell samverkan mellan berörda förvaltningar för att nå ett gemensamt arbetssätt och tänk kring balansering och kompensation.

4.1.1. Olika tillämpningar av balanseringsprincipen

Även om samtliga fyra steg i balanseringsprincipen ingår i respektive kommuns kompensationsmodell, skiljer sig kommunernas tillämpning och definition av stegen åt, speciellt gällande undvikande och minimerande åtgärder. I Lomma tillämpas samtliga fyra steg i utformningen av detaljplanen. Undvika kan exempelvis syfta på placeringen av byggnationer för att undvika negativ påverkan på objekt inom planområdet medan minimerande åtgärder syftar på att minimera den negativa påverkan som inte går att undvika. I Helsingborg innebär istället undvikande att planförslaget nekas och att exploateringen helt undviks medan minimerande åtgärder syftar till att utforma detaljplanen på ett sätt som minskar negativ påverkan på ekologiska och rekreativa värden inom planområdet. Steget utjämna definieras lika i båda kommunerna när det gäller plats, dvs. att åtgärder i detta steg ska genomföras inom planområdet, men skiljer sig i definition av vilka kompenserande åtgärder steget innefattar. I Lomma är definitionen av utjämning att förlorade värden ska kompenseras med likartade värden inom planområdet medan exempel på utjämnande åtgärder i Helsingborgs bland annat är anläggning av gröna tak, begränsning av kvartersmark eller kvalitetshöjande åtgärder inom planområdet. Steget ersätta definieras av Lomma som att påverkade värden kompenseras med likartade värden utanför planområdet eller med annat värde inom planområdet medan det i Helsingborgs behovsbedömning endast framgår att ersättning är åtgärder som görs utanför planområdet. Någon definition av ersättningsåtgärder finns inte i behovsbedömningen men i Helsingborgs

översiktsplan från 2010 framgår att ersättning ska ske med likartat värde och omfattning. Att det finns olika definitioner och tillämpningar av balanseringsprincipen kan leda till begreppsförvirring för t.ex. berörda aktörer eller andra kommuner som letar efter inspiration till att själva ta fram en kompensationsmodell. Bristande dokumentation och definition om vilka åtgärder som är skadelindrande och vilka som är kompensatoriska osynliggör dessutom i vilken omfattning hierarkin i balanseringsprincipen följs. Genom att exempelvis, i kompensationsmodellernas bedömningsdokument, kategorisera åtgärder efter de olika balanseringsstegen hade dokumentationen om tillämpningen tydliggjorts.

4.1.2. Olika bedömningsgrunder för påverkan och utformning av kompensation

Kommunerna använder sig av olika värden vid bedömning av påverkan och utformning av ekologisk kompensation. Medan Lomma i större utsträckning utgår från olika kategorier av ekosystemtjänster är bedömningen i Helsingborg baserad på de två huvudkategorierna rekreativa och ekologiska värden. I Helsingborg sker bedömning också genom beräkning av påverkansfaktor och områdesvärde vilket resulterar i ett monetärt balanseringsvärde. I Lommas bedömningsdokument *underlag till miljövärdesbedömning* sätts påverkan och kompensation in i ett större landskapssammanhang, något som inte bedöms lika tydligt i Helsingborgs behovsbedömning.

Behovsbedömningen i Helsingborg och underlaget till miljövärdesbedömningen i Lomma är de mest lika bedömningsdokumenten mellan kommunerna. I båda dokumenten görs först bedömningar av påverkan på enskilda värden inom huvudkategorierna som *liten*, *måttlig*, *stor*, *osäker* och om påverkan är positiv eller negativ. Det görs även en sammanställning av total påverkan på huvudkategorierna som *liten*, *måttlig* eller *stor*. Inte i något av de två bedömningsdokumenten framgår kriterier eller vägledningar om hur påverkan på de enskilda värdena leder fram till den bedömda totala påverkan på huvudkategorierna, detta grundas i båda kommunerna på resonemang och mer subjektiva helhetsbedömningar. Att resonera kring varje fall kan visserligen skapa utrymme för anpassning och flexibilitet inom de enskilda kompensationsfallen men det kan också innebära att det blir brister i rutinen och mindre effektivitet och transparens. Bland tjänstepersonerna i Helsingborg som arbetar med behovsbedömningen ses modellens enkelhet som positiv då den är lättförståelig och användarvänlig samtidigt som de själva lyfter att utrymme för resonemang i bedömningarna till viss del kan vara en nackdel. Vilka för och nackdelar som tjänstepersoner anser finnas i Lommas bedömningsdokument har inte angetts vid någon av intervjuerna/fokusgrupperna.

Miljövärdesbedömningen (U03) och kompensationsutredningen (U04) i Lomma skiljer sig ganska mycket från Helsingborgs behovsbedömning i både struktur och innehåll. I miljövärdesbedömningen och kompensationsutredningen ska planområdet och den förväntade påverkan visualiseras i en fotokarta och särskilda

objekt/värden delas in i delområden som också bedöms enskilt i en tabell. I tabellen finns en kolumn för ifyllnad av kvantitativa data (ex. area, antal) om påverkan inom respektive delområde, men inte för kvantitativa kompensationsåtgärder. I Helsingborg ger inventeringstabellerna endast plats för bedömning av förekomst och påverkan på värdena medan samtliga balanseringsåtgärder beskrivs i ett sammanfattande textstycke. I modellen sker kvantifiering enbart i form av total påverkad yta i samband med uträkning av påverkansfaktor och balanseringsvärde, men inte för kompensationsyta eller andra kompensationsåtgärder.

4.1.3. Olika rutiner för genomförande och uppföljning av kompensation

I båda kommunerna förespråkas att kompensation ska ske antingen inom eller i närheten av planområdet och att närheten till ursprungliga brukare är särskilt viktig när det handlar om kompensation av rekreativevärden. I båda kommunernas dokumentation uttrycks att kompensation främst ska ske med likartat värde av det som förlorats. Enligt Helsingborgs översiktsplan (Helsingborgs stad, 2010) ska kompensation ske med liknande omfattning och enligt Lommas handbok (Lomma kommun, odaterad-f) ska det göras med extrakompensation. Eftersom kvantifiering av kompensationsvärden inte tydligt ingår i bedömningsdokumenten, och att kommunerna saknar metoder för att mäta kompensationens framgång, är det otydligt genom vilket arbetssätt dessa uttryck säkras. I Helsingborg lyfts dessutom att kompensationen enligt erfarenhet främst sker i form av kvalitet och inte kvantitet, särskilt i stadsmiljöer med mindre utrymme för kompensation (avsnitt 3.1.4). De förvaltningar som är ansvariga för att genomföra kompensationen är i Helsingborg mark- och exploateringsenheten samt stadsbyggnadsförvaltningen, och i Lomma den miljöstrategiska enheten. I Helsingborg ansvarar mark- och exploateringsenheten för utvärdering av balanseringsprojekt och i Lomma ansvarar den miljöstrategiska enheten för uppföljning av kompensationen enligt deras modeller. I Lomma beskrivs dessutom hur genomförande hanteras när privat exploatör ansvarar för kompensationen. Privat exploatör kan anlita externa konsulter med kunskap om kommunens miljökompensation och bedömningsdokument, och kommunens miljöstrategiska enhet kan bidra med kunskap och ska sedan kontrollera genomförandet. När exploatör är privat i Helsingborg sker kompensation enligt deras modell på allmän platsmark inom planområdet, och det genomförs av kommunen själva.

I Lommas kompensationsutredningsdokument finns i tabellen en kolumn som ska fyllas i efter uppföljning av kompensationsåtgärder. Det gör det möjligt att jämföra vilka värden/funktioner som initialt förekom, hur de förväntades påverkas, vilka kompensationsåtgärder som föreslogs och vilka som genomfördes. Därutöver planeras resultat av kompensationsarbetet ingå i kommunens årliga redovisningssystem. I Helsingborgs behovsbedömning framgår att utvärdering av kompensationsprojekt ska ske årligen och enligt tjänstepersonerna samlas uppgifter

om kompensationsprojekt i ett gemensamt Excel-ark. Behovsbedömningen ger inte utrymme för att senare komplettera dokumentet med genomförda kompensationsåtgärder. I båda kompensationsmodellerna finns ingen tydlig rutin beskriven om när efter avslutat detaljplaneprojekt som uppföljning ska ske. För att förbättra uppföljning i Helsingborg anger tjänstepersonerna att det behövs mer omfattande/detaljerade inventeringar av värdena innan exploatering för att kunna jämföra dem med kompensationsvärdena. I Lomma efterfrågas främst lämpliga nyckeltal för redovisning av kompensationsresultaten.

Uttalade mål för vad kompensationsarbetet långsiktigt ska leda till är tydligare formulerat i Lomma där de bland annat lyfter att kompensation ska bidra till att öka kommunens ekologiska status, återskapa förlorad natur, motverka invasiva arter, och att utpekade kompensationsområden långsiktigt ska säkras genom omvandling till naturreservat. Detta, tillsammans med att de också tar in utvecklingsmål för kompensationsarbetet i sina lokala miljömål, tyder på att kompensation får ta plats och utarbetas ihop med kommunens övergripande naturmiljöfrågor. I Helsingborg däremot finns inga långsiktigt uttalade mål för kompensationsarbetet förutom att balanseringsprincipen ska tillämpas.

4.1.4. Fördelning av ansvar, skyldigheter och kostnader

Enligt Helsingborgs kompensationsmodell ska privat exploatör bekosta kompensationsåtgärder genom att betala ett uträknat balanseringsvärde som sedan disponeras av kommunen för åtgärder. Modellen ska tillämpas både för privat och kommunal mark, men för privat mark fastslog stadsjuristen 2013 att krav på bekostande av kompensationsåtgärder utanför planområdet inte kan ställas. Kompensationen genomförs då på allmän platsmark inom planområdet och bekostas helt eller delvis av exploatör. För kommunal mark som säljs kan också åtgärder inom allmän platsmark bekostas av exploatör medan åtgärder utanför planområdet bekostas av kommunen. I själva verket tas dock inga specifika kostnader ut från exploatören utan åtgärder både inom och utanför planområdet bekostas av medel från vinsten av markförsäljningen, d v s av kommunala medel (Helsingborgs stad, 2019). Som redovisats i en annan delrapport (MuniComp, Delrapport 4:2) skrivs kostnader för kompensationsåtgärder inte längre in i exploaterings- eller markanvisningsavtal, sannolikt på grund av den striktare planeringslagstiftning som trädde i kraft 2015. Modellen för beräkning av balanseringsvärde används dock både vid privat och kommunal mark för att tidigt i planprocessen få en uppfattning om vilka medel som behövs för föreslagna kompensationsåtgärder. Att balanseringsvärdet räknas ut tidigt i planprocessen i Helsingborg ses som en fördel då det skapar en förutsägbarhet över den slutliga kostnaden.

Kompensation av privat exploatör säkras i Lomma genom exploateringsavtal, garantibesiktning av exploateringsprojektet och slutligen genom besiktning av genomförda kompensationsåtgärder. I två exploateringsavtal som granskats inom

projektet framgår att krav på kompensation finns formulerat, men att detaljer kring åtgärder och kostnader inte tydliggörs (se MuniComp, Delrapport 4:2). Åtgärder på privat mark genomförs också ibland av den privata exploatören, och kostnaderna för kompensationen blir i dessa fall svårare att utvärdera och redovisa av kommunen.

I både Lomma och Helsingborg bygger kompensationsarbetet gentemot privata exploatörer i stor utsträckning på frivillighet. Det uttrycks att acceptansen bland privata exploatörer har börjat öka men att det inte räcker med frivillighet, utan att det också skulle behövas ett bättre lagstöd för att "Polluter Pays Principle" ska kunna tillämpas fullt ut. PBL ger inte något större stöd till kommunerna utan utgör snarare ett hinder för deras kompensationsarbete. Utmaningarna är störst där kommunen inte äger marken, och därför har mindre rådighet att ställa krav på kompensation gentemot privat exploatör, men enligt PBL gäller samma juridiska villkor för krav mot exploatör i detaljplan och avtal oavsett vem som äger marken. På grund av den rådande lagstiftningen är det därför svårt att uppnå en rättvis fördelning av ansvar, skyldigheter och kostnader i kommunernas kompensationsarbete. Ansvaret och kostnaderna faller i stor utsträckning på kommunerna och inte på den privata exploatör som drar nytta av exploateringen och därför kan sägas ha ett ansvar för att kompensera den skada som uppkommer på miljön.

4.1.5. Politisk medvetenhet och allmänhetens deltagande

Inom politiken i Lomma verkar det under längre tid funnits en större medvetenhet kring kompensation, och en stark förankring av kompensationsarbetet. Helsingborg tog visserligen redan 2007 ett politiskt beslut om att använda balanseringsprincipen, men kompensationsarbetet upplevs vara svårt att kommunicera till politiken som i högre grad prioriterar exploatering och förtätning. Skillnaderna kan möjligen bero på kommunernas olika storlek, exploateringstryck och kommuninvånare. I Lomma tros exempelvis allmänhetens upprördhet över ianspråktagande av gröna värden haft stor påverkan på politikerna kring beslutet om att använda kompensation.

I båda kommunerna ges inte mycket utrymme för aktivt deltagande av den berörda allmänheten vid utformningen av kompensationsåtgärderna, och det är oklart hur kommunerna kommunicerar kompensationsresultaten. Både Lomma och Helsingborg har haft fall där berörd allmänhet deltagit vid utformningen men det ingår normalt inte i deras arbetsrutiner. I samråd ges utrymme till synpunkter om detaljplanens utförande men det är inte säkert att kompensationens utformning berörs. I Helsingborg är chansen ändå större då kompensationsåtgärder oftast formuleras i detaljplanen som går ut till samråd, medan kompensationsutredningen i Lomma tas fram först efter samrådet och kompensationsåtgärder inkluderas därför inte alltid i detaljplanen. Att ha fasta rutiner kring berördas deltagande vid

utformning av kompensation kan ses som tids- och resurskrävande, men möjligen hade det kunnat lösas genom mer utrymme för kompensation under samrådet.

4.2. Jämförbarhet mellan BBOP's principer och kommunala kompensationsmodeller

Jämförelsen mellan BBOP-principerna och kommunernas kompensationsmodeller visade att få principer helt stämmer överens med kommunernas arbetssätt. De tydligaste avvikelserna (sett till båda utvärderingarna) fanns kring ”no net loss” (princip 4), berörda aktörers delaktighet i kompensationens utformning (princip 6) och fördelning av ansvar och nytta (princip 7). I BBOP's standard för ”biodiversity offset” uttrycks att metoden främst är anpassad till större enskilda exploateringsprojekt (ex. gruvdrift) men att den också går att tillämpa och jämföra med bl.a. bredare planer, program och strategiska miljövärdesbedömningar (BBOP, 2012). Det är ju också rimligt att utgå ifrån att grundprinciperna för att tillämpa kompensation vid miljöskador på grund av exploateringsprojekt bör vara desamma oavsett om det är ett stort projekt eller litet, och om det är ett ordinärt mindre detaljplaneprojekt utan strategisk miljöbedömning och MKB eller ett stort projekt som berör skyddade områden där krav på kompensation kan ställas. Att göra jämförelser av kommunernas modeller för kompensation med BBOP-principerna kan därför vara värdefullt för att utvärdera och synliggöra strukturer och processer i modellerna, och identifiera områden för förbättring. I Lommas och Helsingborgs fall fanns visserligen inte många principer som identifierades som helt överensstämmande med kommunernas modeller, men heller inte många som inte alls stämde. I rätt stor utsträckning kan därför kompensationsmodellerna sägas ligga i linje med de principer som ställts upp av BBOP. Kanske finns det dock anledning att fundera över om det finns några aspekter utöver de som tas upp i BBOP:s tio principer som är viktiga för kompensationsarbetet i den kommunala planeringen, och om några av de befintliga principerna kanske bör omformuleras. I så fall kunde en omarbetad version av BBOP-principerna, anpassad till den fysiska planeringen, vara ett värdefullt bidrag till den fortsatta utvecklingen av ekologisk kompensation som styrmedel i Sverige.

5. Källförteckning

Business and Biodiversity Offsets Programme (BBOP). 2012. Standard on Biodiversity Offset. https://www.forest-trends.org/wp-content/uploads/imported/BBOP_Standard_on_Biodiversity_Offsets_1_Feb_2013.pdf. Hämtad 2020-11-10.

Dahl, C., Delshammar, E., Grip, E., Mårell, E., Rosengren, H., Björnsdotter, C. & Skärbäck, E. 2003. Balanseringsprincipen tillämpad i fysisk samhällsplanering. Stadsbyggnadskontoren i Helsingborg, Malmö och Lund.

Helsingborgs stad. 2010. ÖP 2010 – En strategisk översiktsplan för Helsingborgs utveckling. https://styrning.helsingborg.se/wp-content/uploads/sites/53/2015/03/Oversiktsplan2010_sbf.pdf. Hämtad 2020-10-01.

Helsingborgs stad. 2014. Balanseringsprincipen Helsingborg. Mall antagen av plangruppen 2014. Helsingborgs stad.

Helsingborgs stad. 2019. Balanseringsprincipen – utvärdering av metod. Internt PM 2019-08-28, Arbetsgruppen för balanseringsmetoden, Samhällsbyggnadsförvaltningen, Helsingborg.

Helsingborgs stad. 2021. ÖP2021 - Översiktsplan för Helsingborgs stad (samrådshandling). <https://helsingborg.maps.arcgis.com/apps/MapSeries/index.html?appid=7ea546bfe6e6427e96cf83dea46e9a9c>. Hämtad 2021-08-19.

Lomma kommun. Odaterad-a. U01. Planeringsförutsättningar. Arbetsmaterial, version erhållen från Lomma kommun 2018-12-21.

Lomma kommun. Odaterad-b. U02. Behovsbedömning om betydande miljöpåverkan. Arbetsmaterial, version erhållen från Lomma kommun 2018-12-21.

Lomma kommun. Odaterad-c. Underlag till miljövärdesbedömning för biologisk mångfald och övriga ekosystemtjänster. Arbetsmaterial, version erhållen från Lomma kommun 2018-12-21.

Lomma kommun. Odaterad-d. U03. Miljövärdesbedömning. Arbetsmaterial, version erhållen från Lomma kommun 2018-12-21.

Lomma kommun. Odaterad-e. U04. Miljövärdesbedömning inklusive kompensationsutredning. Arbetsmaterial, version erhållen från Lomma kommun 2018-12-21.

Lomma kommun. Odaterad-f. Handbok i miljökompensation i Lomma kommun, utkast 2020-06-29. Arbetsmaterial, version erhållen från Lomma kommun 2020-09-18.

Lomma kommun. 2010. Översiktsplan 2010 för Lomma kommun.
<https://lomma.se/download/18.dbd5c6b1694e87c48d2ca84/1551969627555/%C3%96P2010%20webb.pdf>. Hämtad 2020-10-01.

Lomma kommun. 2014. Rutin för miljövärdesbedömning och kompensation i Lomma kommun. Sammanträdesprotokoll, Kommunstyrelsen. Dnr KS/KF 2014:212. 401, 2014-06-18.

Lomma kommun. 2018a. Naturmiljöprogram för Lomma kommun, 2018–2025 Del A – Mål och genomförande.
<https://lomma.se/download/18.61ce4465162de3e9da097ff4/1524740630382/Del%20A%20-%20M%C3%A5l%20och%20genomf%C3%B6rande.pdf>. Hämtad 2020-10-01.

Lomma kommun. 2018b. Naturmiljöprogram för Lomma kommun 2018–2025 – Bilagor 2018.
<https://lomma.se/download/18.61ce4465162de3e9da098032/1524740704701/Del%20C%20-%20Bilagor.pdf>. Hämtad 2020-10-01.

Lomma kommun. 2020. Översiktsplan för Lomma kommun 2020 – 2030. Samrådsförslag 2020-03-25.
<https://lomma.se/download/18.14504ccd1714e85d141c261c/1586957576451/%C3%96P%202020%20Samr%C3%A5dsf%C3%B6rslag%202020-03-25%20low.pdf>. Hämtad 2020-10-01.

Naturvårdsverket. 2016. Ekologisk kompensation – En vägledning om kompensation vid förlust av naturvärden. Handbok 2016:1.
<https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-0179-7.pdf?pid=17257>. Hämtad 2020-11-10.

Skärbäck, E. 1997. Balanserad samhällsbyggnad. Stad och Land Nr. 147:1997. MOVIUM, Alnarp.

Skärbäck, E. 2003. Lomma hamn: Balansering. Juni 2003. Supplement till Konsekvensbeskrivning av Lomma hamn, 2003-11-25.

SOU 2017:34. Ekologisk kompensation – Åtgärder för att motverka nettoförluster av biologisk mångfald och ekosystemtjänster, samtidigt som behovet av markexploatering tillgodoses. <http://www.sou.gov.se/wp->

[content/uploads/2017/04/SOU-2017_34_webb.pdf](#). s. 118–123. Hämtad 2020-10-01.

6. Bilagor

Bilaga 1.

Tabeller och arbetsblad för beräkning av balanseringsvärde, från behovsbedömningen för balanseringsprincipen i Helsingborgs kommun.

Tabell B1. Exempel och förklaring på ingående rekreativa värden i inventeringslistan, i Helsingborg kommuns behovsbedömning (Helsingborgs stad, 2014).

Kategori	Sociotopvärde	Förklaring/nyckelord
Uteaktivitet	Bad Vinteraktivitet Promenad Spontanidrott Motion	Bada, simma, strand, Möjlighet att åka skridsko, åka pulka. Promenera, vandra, rasta hunden. Lek med boll, skateboard, brännboll, boule. Jogga, cykla, iordningsställt och belyst motionsspår.
Lek	Naturlek Lekområde	Klättra i träd, kojbygge, buskage Redskapslek, gräva, gunga, klättra
Rofyllighet	Ro Skogskänsla Vatten Utsikt	Möjlighet till avkoppling, avskildhet och tystnad, vila. Stor tyst skog, stor rymd, plocka bär och blommor. Kontakt med vatten, hav, damm, sjö eller bäck. Överblick över landskapet, öppenhet, luft, utsikt
Grönska	Naturupplevelse Grön oas Blomprakt	Skogskänsla, djurmöte, artrikedom Lummig, omslutande grönt rum, årstidsväxlingar Rabatter, vilda blommor, blommande träd och buskar
Mötesplats	Mötesplats Picknick Folkliv Vatten Evenemang	Folkliv, umgås, titta på människor Samvaro i mindre sällskap, utflykt med fika, grilla Ofta många människor och myllrande folkliv Bryggor, aktivt båt- och kajliv. Plats för teater, musik, festival och motion
Lärande	Odling Djur Kulturmiljö	Odla i koloniträdgård eller fritidsträdgård Möte med djur, 4H, stadsbondgårdar Historia, nostalgi, landmärke Undervisning
Special	Idrott Handel Servering Evenemang	Plats för organiserad idrottsverksamhet, fotboll, tennis, mm. Torghandel med blommor och grönsaker Förekomst av café eller kiosk med uteservering Plats för teater, musik, festival och motion.

Tabell B2. Checklista för inventering av rekreativa värden i Helsingborg kommuns behovsbedömning (Helsingborgs stad, 2014).

Funktion	Förekomst av funktion	Beskrivning av områdets rekreativa funktion	Påverkan av exploatering Stor, Måttlig, Liten, Osäker. + / -	Beskrivning av påverkan
Uteaktivitet	Ja Nej		S L + M O -	
Lek	Ja Nej		S L + M O -	
Rofyllighet	Ja Nej		S L + M O -	
Grönska	Ja Nej		S L + M O -	
Mötesplats	Ja Nej		S L + M O -	
Lärande	Ja Nej		S L + M O -	
Special	Ja Nej		S L + M O -	

Tabell B3. Exempel och förklaring på ingående ekologiska värden i inventeringslista, i Helsingborg kommuns behovsbedömning (Helsingborgs stad, 2014).

Kategori	Ekologiskt värde	Förklaring/nyckelord
Naturlighet	Kontinuitet	Kontinuerlig utveckling av landskapet och naturen – utan avbrott genom ingrepp eller upphörd hävd. Såväl naturskogskaraktär som naturbetesmark eller slåtteräng. Frånvaro av ingrepp och artificiella störningar.
Biologisk mångfald	Storlek Värdekärna Kärnområde Spridningskorridor Skyddszon Vistelse/växtplats	Ett större område har bättre förutsättningar att behålla värdet. Område med stor koncentration av olika arter. Område med stor koncentration av en art. Stråk som sammanbinder och möjliggör spridning/förflyttning av arter. Buffertzon mellan t ex exploateringsområde och vistelse- eller växtplats. Område med art som är ovanlig i Helsingborg eller utrotningshotad i Sverige och/eller inom EU.
Strategisk placering	Potentiellt värde Landskapsbild/stadsstruktur	Området ligger strategiskt placerat i landskapet/tätorten och har stor potential att utveckla ekologiska värden. Grönska karakteristisk för området, identitetsskapande, orienterbarhet. Alléer, vegetationsridåer, solitärträd eller annan utmärkande grönska.
Ekosystemtjänst	Klimat Mikroklimat Vattenfördröjning Vatteninfiltration Luftrening Erosionsskydd Livsmedelsproduktion	Vegetation som binder in koldioxid. Grönska i tätort som utjämnar temperaturskillnader och bryter av vinden. Utjämning av dagvattenflöden, rening av vatten, våtmark, lågpunkt. Infiltrationsbenägen mark Grönska i tätort utmed trafikerade gator Vegetation i strandkant eller i öppna åkerfält Åkermark

Tabell B4. Checklista för inventering av ekologiska värden i Helsingborg kommuns behovsbedömning (Helsingborgs stad, 2014).

Funktion	Förekomst av funktion	Beskrivning av områdets ekologiska funktion	Påverkan av exploatering Stor, Måttlig, Liten, Osäker. + ? -	Beskrivning av påverkan
Naturlighet	Ja Nej		S L + M O -	
Biologisk mångfald	Ja Nej		S L + M O -	
Strategisk placering	Ja Nej		S L + M O -	
Ekosystemtjänst	Ja Nej		S L + M O -	

Tabell B5. Sammanställd bedömning för rekreativa och ekologiska värden i Helsingborg kommuns behovsbedömning (Helsingborgs stad, 2014).

Påverkan på rekreation: Beskrivning:	☐ Liten ☐ Måttlig ☐ Stor
Påverkan på ekologiska värden: Beskrivning:	☐ Liten ☐ Måttlig ☐ Stor
Behov av balansering?	☐ Ja ☐ Nej
Föreslag på värden som ska skapas med balanseringen:	
Markägare:	
Åtgärder inom planområdet:	

Arbetsblad för balanseringsvärdering tillhörande behovsbedömningen för balanseringsprincipen i Helsingborg (Helsingborgs stad, 2014).

Resultat checklista

Påverkan på naturen/ekologiska tjänster ☐ liten ☐ måttlig ☐ stor
 Påverkan på rekreation ☐ liten ☐ måttlig ☐ stor

Matris påverkansfaktor

	<i>Liten påverkan på rekreativa värden</i>	<i>Måttlig påverkan på rekreativa värden</i>	<i>Stor påverkan på rekreativa värden</i>
<i>Liten påverkan på naturvärden och ekologiska tjänster</i>	0,2-0,5	0,5-0,8	0,7-1,0
<i>Måttlig påverkan på naturvärden och ekologiska tjänster</i>	0,5-0,8	0,7-1,0	0,9-1,5
<i>Stor påverkan på naturvärden och ekologiska tjänster</i>	1,0-2,0	1,5-2,5	2,0-3,0

Påverkansfaktor kan minskas pga _____

Minskningsskäl är t ex genomsläpplig markbeläggning, gröna tak, gröna fasader, bibehållen topografi, sparande av befintlig vegetation, underjordisk garage, jämförbar ambitionsnivå Miljöbyggprogram Syd.

Påverkansfaktor P är: _____

Områdesvärde (O)

Området ingår i grönstråk/brist på grönt (900 Kr), utpekad förtätning/verksamhet (150 Kr) och övrigt (350 Kr).

_____ Kr

Balanseringsvärde

Yta x Påverkansfaktor x Områdesvärde = Balanseringsvärde

Y _____ x P _____ x O _____ = _____ Kr

Bilaga 2.

Tabeller från Underlag till U03 miljövärdesbedömning, tillhörande rutin för miljökompensation i Lomma kommun.

Tabell B6. Exempel och förklaring på ingående ekologiska värden i inventeringslistan i Underlag till U03 miljövärdesbedömning (Lomma kommun, odaterad-d).

Exempel på ekologiska värden

Funktion	Värde	Förklaring
Biologisk mångfald (från NVI*)	Storlek Värdekärna Kärnområde Spridningskorridor Skyddszon Vistelse/växtplats Potentiellt värde Landskapsbild/stadsstruktur	Yta, större område har bättre förutsättningar att behålla funktion Område med stor koncentration av olika arter Område med stor koncentration av en art Stråk som sammanbinder och möjliggör spridning/förflyttning av arter, barriärer, svaga länkar, tillräcklig bredd Buffertzon mellan t.ex. exploateringsområde och vistelse- eller växtplats Område med EU-skyddad art, <u>annan rödlistan</u> art eller ansvarsart Området ligger strategiskt välplacerat i landskapet/tätorten och har stor potential att utveckla ekologiska värden. Växter som är karaktäristiska för området, identitetsskapande, orienterbarhet, alléer, vegetationsridåer, solitärträd eller annan utmärkande grönska
Värdefulla naturtyper (från NVI*)	Olika typer Kvalitet på naturtypen Kontinuitet	Vilka finns och ska bevaras? Vilka saknas ur landskapsperspektiv? Kontinuerlig utveckling av landskapet och naturen – utan avbrott genom ingrepp eller upphörd hävd. Såväl naturskogskaraktärer som naturbetesmark, slåtteräng och strandäng. Frånvaro av ingrepp och artificiella störningar Finns det förutsättningar att skapa nya värdefulla naturtyper och vilka?

* Använd standard för naturvärdesinventering (NVI) för benämningar. *Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning, Biodiversity survey – Implementation, assessment and reporting (2014), Swedish Standards Institute.*

Tabell B7. Checklista för inventering av ekologiska värden i Underlag till U03 miljövärdesbedömning (Lomma kommun, odaterad-d).

Inventering av ekologiska värden

Funktion	Förekomst av funktion	Beskrivning av funktionens ekologiska värde	Påverkan av exploatering (Liten, Måttlig, Stor, Osäker)	Beskrivning av påverkan	Juridiska skydd	Balansering Undvika Minimera Utgjämna Ersätta
Biologisk mångfald (från NVI)	JA / NEJ		L M S O + -			
			L M S O + -			
Värdefulla naturtyper (från NVI)	JA / NEJ		L M S O + -			
			L M S O + -			

Tabell B8. Exempel och förklaring på ingående försörjande ekosystemtjänster i inventeringslistan i Underlag till U03 miljövärdesbedömning (Lomma kommun, odaterad-d).

Exempel på försörjande ekosystemtjänster

Funktion	Värde	Förklaring
<i>Vatten och mat</i>		
Matproduktion	Livsmedelsproduktion Odlingsbar mark Stadsodling	Vad produceras? Finns mark inom området? Potential för stadsodling inom planområdet
Vattenförsörjning	Dricksvattenproduktion Vattenskyddsområde Grundvattennivå eller kvalitet	Grundvattenförekomster, påverkansområde, privata brunnar, Skyddsavstånd, tidsperspektiv Påverkan exploatering Finns det potential för framtida utnyttjande?
Pollinering	Yta ekologisk odling Lämpliga habitat för vildbin	Kända förekomster, ekologiska nätverk i kommunen, Kartlagda områden för pollination (ex: ängs- och betesmark, artrika vägrenar, torrbackar, sandiga marker, gamla träd skogsbyn i soliga lägen)
Skadedjursreglering	Lämpliga habitat för mångfald av predatorer	Kända förekomster, ekologiska nätverk i kommunen, kartlagda områden för skadedjursreglering
<i>Virke</i>		
Material	Skogsproduktion Förändrad produktion	Återanvända lokalt, råvaruuttag Är det bättre att använda marken till annan produktion än den görs idag?
<i>Energi</i>		
Energi	Bioenergipotential	Energigrödor, restavfall, vindkraft

Tabell B9. Checklista för inventering av försörjande ekosystemtjänster i Underlag till U03 miljövärdesbedömning (Lomma kommun, odaterad-d).

Inventering av försörjande ekosystemtjänster

Funktion	Förekomst av funktion	Beskrivning av funktionens ekologiska värde	Påverkan av exploatering (Liten, Måttlig, Stor, Osäker)	Beskrivning av påverkan	Juridiska skydd	Balansering Undvika Minimera Utgjämna Ersätta
Matproduktion	JA / NEJ		L M S O + -			
Vattenförsörjning	JA / NEJ		L M S O + -			
Pollinering	JA / NEJ		L M S O + -			
Skadedjurs- bekämpning	JA / NEJ		L M S O + -			
Material	JA / NEJ		L M S O + -			
Energi	JA / NEJ		L M S O + -			

Tabell B10. Exempel och förklaring på ingående reglerande ekosystemtjänster i inventeringslistan i Underlag till U03 miljövärdesbedömning (Lomma kommun, odaterad-d).

Exempel på reglerande ekosystemtjänster

Funktion	Värde	Nyckelord
<i>Klimatreglering</i>		
Lokal klimatreglering	Skuggning Parkbris	Vegetationens sammansättning av avgörande roll
Regional/global klimatreglering	Växthuseffekt	Finns element som reducerar växthusgaser?
Skydd mot extremväder	Översvämningsskydd Fördröjande effekt Vindreducerande	Vegetationens sammansättning. Kantzoner vid vatten Våtmarker m.m. Trädrader, dungar, vegetation i vindutsatt område
<i>Rening av luft och vatten</i>		
Luftkvalitetsförbättring	Förekomst av träd och annan vegetation nära vägar	
Färskvatten/rening av vatten	Vattenreningspotential	Infiltrationsområden för vattenrening, svämplan, våtmarker, sänkor
Bullerdämpning	Vegetationens sammansättning och markens fysiska beskaffning	
<i>Dagvattenupptag</i>		
Dagvattenupptag	Översvämningsskydd Föroreningar till dagvatten? Dagvattenhantering	Avrinning, vattendrag, dagvattenbrunnar, föroreningsrisker
<i>Erosionsdämpning</i>		
Erosionsskydd	Riskområden	Bindande vegetation,
<i>Näringsomsättning</i>		
Näringsomsättning	?	?

Tabell B11. Checklista för inventering av reglerande ekosystemtjänster i Underlag till U03 miljövärdesbedömning (Lomma kommun, odaterad-d).

Inventering av reglerande ekosystemtjänster

Funktion	Förekomst av funktion	Beskrivning av funktionens värde	Påverkan av exploatering (Liten, Måttlig, Stor, Osäker)	Beskrivning av påverkan	Juridiska skydd	Balansering Undvika Minimera Utgjämna Ersätta
Lokal klimatreglering	JA / NEJ		L M S O + -			
Regional/global klimatreglering	JA / NEJ		L M S O + -			
Skydd mot extremväder	JA / NEJ		L M S O + -			
Luftkvalitetsförbättring	JA / NEJ		L M S O + -			
Färskvatten/rening av vatten	JA / NEJ		L M S O + -			
Bullerdämpning	JA / NEJ		L M S O + -			

Tabell B12. Fortsättning checklista för inventering av reglerande ekosystemtjänster i Underlag till U03 miljövärdesbedömning (Lomma kommun, odaterad-d).

Funktion	Förekomst av funktion	Beskrivning av funktionens värde	Påverkan av exploatering (Liten, Måttlig, Stor, Osäker)	Beskrivning av påverkan	Juridiska skydd	Balansering Undvika Minimera Utjämma Ersätta
Dagvattenupptag	JA / NEJ		L M S O + -			
Erosionsskydd	JA / NEJ		L M S O + -			
Närings- omsättning	JA / NEJ		L M S O + -			

Tabell B13. Exempel och förklaring på ingående kulturella ekosystemtjänster i inventeringslistan i Underlag till U03 miljövärdesbedömning (Lomma kommun, odaterad-d).

Exempel på kulturella ekosystemtjänster

Funktion	Värde	Nyckelord
<i>Rekreation och friluftsliv</i>		
Rekreation och friluftsliv	Stig och vandringsled Strövområde Bad Fiske Parktillgång	Skåneleden, grusstigar Större sammanhängande naturområde Bad, tillgänglighet, strand, vattensport Tillgänglighet, brygga, goda fiskebestånd Avstånd parker
<i>Hälsa och inspiration</i>		
Hälsa	Bra luft Grönska Oas/sinnlighet	Föroreningsfritt, friskt Biodiversitet, årstidsväxlingar, lummigt Möjlighet till avkoppling, avskildhet och vila. Tysta områden
Motion och träning	Cykelväg Tillgänglighet Motionsspår Idrott	Cykelvägsnätverk Bostadsnära, lättillgängligt Löpspår, skidspår, cykelväg Plats för organiserad idrottsverksamhet, fotboll, tennis <u>m.m.</u>
Sociala interaktioner	Mötesplatser Bänkar och bord Evenemang Vatten Folkliv Servering Lek	Platser för möten spontana eller organiserade Allmän plats för fika, sitta ned Plats för teater, musik, festival, motion <u>m.m.</u> Kontakt med vattensamling, hav eller vattendrag Ofta mycket människor Förekomst av restaurangverksamhet med uteservering Redskap, gräva, gunga, klättra, Klättra i träd, bygga kojor, buskage, Barnvänligt, bostadsnära
Undervisning och kunskap	Naturmiljö Kulturmiljö Odling Djur	Undervisning Undervisning, historia, nostalgi, landmärke Odlingsmöjligheter i koloniträdgård, fritidsträdgård eller annat Möte med vilda djur, 4H, bondgårdar

Tabell B14. Fortsättning exempel och förklaring på ingående kulturella ekosystemtjänster i inventeringslistan i Underlag till U03 miljövärdesbedömning (Lomma kommun, odaterad-d).

Intellektuell och andlig inspiration	Platser av religiös eller särskild kulturell betydelse	Begravningsplatser, kyrkor, kulturhistoriskt intressanta platser
<u>Naturary</u>		
?	?	Har vi några naturary i kommunen?
<u>Landskapsbild</u>		
Estetik	Öppet landskap Kulturhistoria Utsikt Blomprakt Naturlighet	Överblick över landskap, fria vyer, odlingslandskap Historia, nostalgi, landskapsbild Fria vyer, havsnära, odlingslandskap Succession, artrikedom, orört, möjlighet att plocka blommor och bär

Tabell B15. Checklista för inventering av kulturella ekosystemtjänster i Underlag till U03 miljövärdesbedömning (Lomma kommun, odaterad-d).

Inventering av kulturella ekosystemtjänster

Funktion	Förekomst av funktion	Beskrivning av funktionens värde	Påverkan av exploatering (Liten, Måttlig, Stor, Osäker)	Beskrivning av påverkan	Juridiska skydd	Åtgärd Undvika Minimera Utgjämna Ersätta
Rekreation och friluftsliv	JA / NEJ		L M S O + -			
Hälsa	JA / NEJ		L M S O + -			

Tabell B16. Fortsättning checklista för inventering av kulturella ekosystemtjänster i Underlag till U03 miljövärdesbedömning (Lomma kommun, odaterad-d).

Funktion	Förekomst av funktion	Beskrivning av funktionens värde	Påverkan av exploatering (Liten, Måttlig, Stor, Osäker)	Beskrivning av påverkan	Juridiska skydd	Åtgärd Undvika Minimera Utgjämna Ersätta
Motion och träning	JA / NEJ		L M S O + -			
Sociala interaktioner	JA / NEJ		L M S O + -			
Undervisning och kunskap	JA / NEJ		L M S O + -			
Intellektuell och andlig inspiration	JA / NEJ		L M S O + -			
Estetik	JA / NEJ		L M S O + -			

Tabell B17. Bedömning av övergripande viktiga funktioner i Underlag till U03 miljövärdesbedömning (Lomma kommun, odaterad-d).

Övergripande viktiga funktioner

Funktion	Förklaring	Beskrivning
Kontinuitet	Finns det sedan lång tid etablerade funktioner/värden i området? Vilka? Hur länge?	
Landskap	Finns det funktioner/värden som är viktiga ur ett landskapsperspektiv?	
Strategisk placering	Finns det funktioner/värden med sådan geografisk placering att särskild hänsyn bör tas?	
Framtida värden	Finns det potential till framtida funktioner/värden som inte finns där idag? Kan en dunge på sandig mark utvecklas till artrik sandmark om träden försvinner? Kan en sänka i landskapet kan bli en våtmark med rätt insatser?	

Tabell B18. Sammanställd bedömning av ekologiska värden och försörjande, reglerande kulturella ekosystemtjänster i Underlag till U03 miljövärdesbedömning (Lomma kommun, odaterad-d).

Påverkan på ekologisk funktion	Liten	Måttlig	Stor
Påverkan på försörjande ekosystemtjänster	Liten	Måttlig	Stor
Påverkan på reglerande ekosystemtjänster	Liten	Måttlig	Stor
Påverkan på kulturella ekosystemtjänster	Liten	Måttlig	Stor
Behov av balansering	Ja	Nej	
Föreslagen/ na balanseringsåtgärd/er	[om angett]		
Åtgärden/er ska finansieras av	[oftast projektet]		

Bilaga 3.

Tabell från U03 miljövärdesbedömning tillhörande Lomma kommuns rutin för miljökompensation.

Tabell B19. Bedömning av ekologiska värden och försörjande, reglerande och kulturella ekosystemtjänster i U03 miljövärdesbedömning (Lomma kommun, odaterad-d).

Beskrivning av värden (färgkodning av fält används om kunskap finns om projektets påverkan).

Del-områden	Värden	Före	Påverkan av förslag	Potentiella framtida värden	Kvantifiera påverkat område	Förslag på åtgärd
1	Ekologiska värden	Ex. Låga värden, två yngre träd	Ex. Okänt	Ex. Ökad luftrening, ökad biodiversitet	Ex. Area, antal.	Ex. Undvik att påverka värde, värde bör ersättas om det tas bort.
	Försörjande ekosystemtjänster					
	Reglerande ekosystemtjänster					
	Kulturella ekosystemtjänster					
2	Ekologiska värden	Ex. Höga värden. Artrik dikeskant	Ex. Försvinner	Biologisk mångfald		Undvik att exploatera diket. Ersätt annars på annan plats i närheten.
	Försörjande ekosystemtjänster	Ex. Måttliga värden. Matproduktion	Ex. Försvinner	Ex. Kompensationsområde med sandig mark	Ex. 1ha	Ex. Behöver ej kompenseras
	Reglerande ekosystemtjänster					

Bilaga 4.

Tabell från U04 kompensationsutredning tillhörande Lomma kommuns rutin för miljökompensation.

Tabell B20. Bedömning av ekologiska värden och försörjande, reglerande och kulturella ekosystemtjänster i U04 kompensationsutredning (Lomma kommun, odaterad-e).

Beskrivning av värden och påverkan

Del-områden	Värden	Före	Påverkan av förslag	Potentiella framtida värden med bibehållen situation	Kvantifiera påverkat område	Förslag på åtgärd	Kompenserat. Fylls i senare skede
1	Ekologiska värden	Ex. Låga värden, två yngre träd	Ex. Forsvinner	Ex. Ökad luftrening, ökad biodiversitet	Ex. Area, antal	Utgärna med 4st nya träd i delområde 2	
	Försörjande ekosystemtjänster						
	Reglerande ekosystemtjänster						
	Kulturella ekosystemtjänster						
2	Ekologiska värden	Låga	Ex. Kvar		Fem träd och en buskrad		
	Försörjande ekosystemtjänster						
	Reglerande ekosystemtjänster	Luftkvalitetsförbättring	Ex. Kvar		Fem träd och en buskrad nära en väg.		
	Kulturella ekosystemtjänster						